

Jedinice lokalne samouprave kao akteri u poduzetničkom okruženju

Jurkiv, Larisa

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:924045>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-26**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet ekonomije i turizma
„Dr. Mijo Mirković“

LARISA JURKIV
**JEDINICE LOKALNE SAMOUPRAVE KAO AKTERI U
PODUZETNIČKOM OKRUŽENJU**

Diplomski rad

Pula, 2024.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet ekonomije i turizma
„Dr. Mijo Mirković“

LARISA JURKIV

**JEDINICE LOKALNE SAMOUPRAVE KAO AKTERI U
PODUZETNIČKOM OKRUŽENJU**

Diplomski rad

JMBAG: 0303085037, redovna studentica

Studijski smjer: Management i poduzetništvo

Predmet: Društveno odgovorno poslovanje

Znanstveno područje: Društvene znanosti

Znanstveno polje: Ekonomija

Znanstvena grana: Opća ekonomija

Mentorica: prof. dr. sc. Kristina Afrić Rakitovac

Pula, 2024.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana Larisa Jurkiv, kandidat za magistra poslovne ekonomije ovime izjavljujem da je ovaj Diplomski rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Diplomskog rada nije napisan na nedozvoljeni način, odnosno daje prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

U Puli, _____

IZJAVA O KORIŠTENJU AUTORSKOG DJELA

Ja, Larisa Jurkiv dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj diplomski rad pod nazivom Jedinice lokalne samouprave kao akteri u poduzetničkom okruženju, koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, _____

Potpis

Sadržaj

UVOD	1
1. PODUZETNIŠTVO	2
1.1. Uvod u poduzetništvo	3
1.2. Razvoj poduzetništva kroz povijest	6
1.3. Vrste poduzetništva.....	8
1.4. Obilježja poduzetnika.....	10
1.5. Razlika između menadžera i poduzetnika.....	12
1.6. Obilježja koncepta društveno odgovornog poslovanja (DOP).....	13
2. OBILJEŽJA PODUZETNIČKOG OKRUŽENJA	18
2.1. Pojmovno određenje.....	18
2.2. Odabrana obilježja	19
3. POTPORNE INSTITUCIJE U REPUBLICI HRVATSKOJ.....	26
3.1. Poduzetničke zone.....	28
3.2. Poduzetničke potporne institucije	29
3.2.1. <i>Razvojne agencije</i>	30
3.2.2. <i>Poduzetnički centri</i>	31
3.2.3. <i>Poduzetnički inkubatori</i>	32
3.2.4. <i>Poduzetnički akceleratori</i>	33
3.2.5. <i>Poslovni parkovi</i>	34
3.2.6. <i>Znanstveno-tehnološki parkovi</i>	35
4. ODABRANA OBILJEŽJA LOKALNE SAMOUPRAVE.....	37
4.1. Pojmovno određenje lokalne samouprave	37
4.2. Lokalna zajednica.....	40
4.3. Sustav lokalne samouprave.....	43
4.4. Društveno odgovorno poslovanje u lokalnoj samoupravi.....	44
5. OPĆINA BEBRINA	49

5.1.	Odabrana obilježja Općine Bebrina.....	50
5.2.	Društveno odgovorni projekt „Radim i pomažem“	55
6.	RAZVOJ PODUZETNIŠTVA U OPĆINI BEBRINA.....	58
6.1.	Gospodarska zona Šumeće	61
6.2.	Projekt „Adrenalinska šuma Bebrina“	62
6.3.	Komunalno poduzeće „Bekom“	65
6.4.	Vidikovac	66
6.5.	Obrti.....	70
6.6.	Obiteljska poljoprivredna gospodarstva.....	70
6.7.	Osvrt na poduzetničko okruženje	71
6.8.	Osvrt na primjenu društveno odgovornog poslovanja u aktivnostima općinske uprave 75	
	ZAKLJUČAK.....	79
	POPIS LITERATURE	81
	POPIS SLIKA:	86
	POPIS TABLICA:	86
	POPIS GRAFIKONA:	86
	SAŽETAK.....	86
	SUMMARY.....	87

UVOD

Gradovi i općine, kao jedinice lokalne samouprave, odgovorne su za zadovoljavanje potreba dionika (lokalnog stanovništva, poduzetnika, udruga i ostalih). U radu je dan naglasak na ulogu jedinica lokalne samouprave u poticanju poduzetništva kroz izgradnju poticajnog poduzetničkog okruženja. Tema rada je ukazati na ulogu i važnost jedinica lokalne samouprave u poticanju poduzetništva kroz izgradnju poduzetničkog okruženja, te ukazati na važnost društveno odgovornog poslovanja u jedinicama lokalne samouprave. Cilj rada je analizirati ulogu lokalne samouprave u poticanju poduzetništva i analizirati primjenu koncepcije društveno odgovornog poslovanja u lokalnoj samoupravi. Nakon teorijsko-teološkog okvira, rad analizira ulogu općine Bebrina kao aktera poduzetničkog okruženja i promicatelja društveno odgovornog poslovanja.

Rad se pored Uvoda i Zaključka, sastoji od 6 poglavlja. U prvom poglavlju prolazimo kroz uvod u poduzetništvo, povijest nastanka poduzetništva, te definirano je poduzetništvo i njegove vrste, opisan je poduzetnik i njegove temeljne odrednice poduzetnika. U radu se ukazuje na obilježja koncepcije društvenog odgovorno poslovanje te važnost društveno odgovornog poslovanja u poduzetničkim aktivnostima.

Nadalje, u drugom poglavlju opisano je poduzetnička okolina kroz demografiju, ekonomiju, prirodno okruženje, tehnologiju, društvo i politiku kao jednu od najznačajnijih obilježja poslovnog pothvata i cjelokupnog okruženja u kojima se kreće poslovna ideja, te se sva ta obilježja povezuju sa društvenom odgovornošću.

Treće poglavlje definira i objašnjava potporne institucije, u potpoglavlju su navedene vrste potpornih institucija (razvojna agencija, poduzetnički centri, poduzetnički inkubatori, poduzetnički akceleratori, znanstveno-tehnološki parkovi i poslovni parkovi) i također su razjašnjeni kroz stvarne primjere u na području Hrvatske, a neki od njih se temelje na društvenoj odgovornosti.

Slijedi četvrto poglavlje koje je posvećeno lokalnoj samoupravi, gdje je dano pojmovno određenje lokalne samouprave, lokalne zajednice, njihova povezanost i značaj koji ostvaruju, te su razmatrana odabrana obilježja sustava lokalne samouprave, te važnost

primjene koncepcije društveno odgovornog poslovanja. U petom poglavlju prikazana su i analizirana obilježja općine Bebrina, odabran primjer dobre prakse.

Poglavlje šest bavi se analizom poduzetništva i društveno odgovornog poslovanja na temelju odabrane lokalne samouprave, Općine Bebrine. Opisani su poduzetnički pothvati na tom području, projekti koje provodi samouprava, a pritom su i društveno odgovorni, također je i opisana gospodarska zona koja je u razvoju, na sve to dan je osvrt u kojem su spomenuti prednosti i nedostaci poslovanja.

Tema rada je prikazati društveno odgovorno poslovanje u poduzetništvu, proširiti značaj odgovornog poslovanja i pozitivnog utjecaja koje ono ostvaruje na poduzetništvo i sve to povezati sa lokalnom samoupravom i njezinom zajednicom, te analizirati kakav značaj ostvaruje.

Znanstveno istraživačke metode primijenjene u radu su metode analize, sinteze, deskripcije, indukcije, dedukcije, kompilacije i druge.

1. PODUZETNIŠTVO

1.1. Uvod u poduzetništvo

Poduzetništvo je sposobnost pojedinca ili skupine ljudi da ulaganjem kapitala uz neuvjetovani rizik kreira resurs ili uslugu, tehnološko rješenje, koje će postići uspjeh na tržištu i ostvariti novčani prihod za to. Osoba koja se naziva poduzetnik ulazi u poduzetnički pothvat gdje želi stvoriti i zadovoljiti potrebe kupaca tj. tržišta, realizirajući potraživanja ciljanog tržišta, te uvjete na koji način i kako postići sve navedeno. U svakom koraku potrebno je voditi računa na moguće prijetnje koje mogu nastati.

„Poduzetništvo se najčešće definira kao ukupnost organizacijskih, inovacijskih, te upravljačkih sposobnosti. U praksi bi to bio proces stvaranja novih vrijednosti kroz iskorištavanje prilika sa određenim resursima na raspolaganju.“ (Škrtić 2006.)

Može se reći da je poduzetništvo proces traženja novih rješenja, usluga, proizvoda kojima bi se olakšao život, a uz to i iskoristio potencijal i talent, te za to ostvario novčani dobitak, te putem kojeg se rješavaju individualne i društvene potrebe problem. Poduzetništvo se ne svodi samo na proizvode i usluge već i na traženje i stvaranje novih sirovina, proizvodnih procesa, marketinških i oglašivačkih ideja, organizacijskih vrsta, također i novih tržišta. Poduzetništvo je uistinu širok i neiscrpan pojam, a temelji se na inovacijama, kreativnim idejama i novitetima koji su prvi korak ka daljnjoj realizaciji.

Žanić (2000.) „poduzetništvo vidi kao izazov, priliku za provjeru vlastitih sposobnosti, puni nadzor nad rezultatima vlastita rada i vlastitu materijalnu i duhovnu slobodu“. Time se želi reći da je područje poduzetništva vrlo neizvjesno ne može se potpuno biti siguran, stoga se često uz razna pojašnjenja veže rizik za koji poduzetnici moraju biti spremni, jer postoji puno pojava i različitih čimbenika koji mogu utjecati na samu ideju i poslovni poduhvat. Stoga, često su poduzetnici izazovni ljudi, sigurni u sebe koji su spremni ići u neizvjesnost radi poslovnog uspjeha. No, o definiciji poduzetnika i njegovim karakternim osobinama nešto ćemo poslije reći.

Prema Škrtić i Mikić (2011.) poduzetništvo je „izazov, veći od želje za uspjehom, veći od inovacije, veći od znanja i truda, veći od novih proizvoda, veći od tržišta, veći od novih potrošača“. Kroz prethodnu definiciju autora možemo vidjeti njegov pogled na

poduzetništvo i on ne vidi poduzetništvo kao jednostavan, sasvim običan pothvat, već ga on gleda kao izazov, a taj izazov je veći od svake odrednice s kojom se poduzetništvo povezuje, upravo iz tog razloga jer se poduzetnik mora boriti sa svakom odrednicom i često odricati.

Poduzetničke vještine važne su ne samo u gospodarstvu već i u svakodnevnim, ne lukrativnim aktivnostima. Radi se o vještinama snalaženja u novim uvjetima. Nisu svi strastveni, hrabri, inovativni ljudi - poduzetnici. Ljudi stvaraju vrijednosti i nova rješenja za sebe, za svoje obitelji, ne samo za novčanu dobit. Stoga, ljude koji su skloni takvim vještinama nazivaju poduzetnima i izvan gospodarskih aktivnosti. Može se reći kako poduzetništvo i nalaže od ljudi da se prilagođavaju, primjenjuju i sve u svemu prihvaćaju inovacije. Njihovim prihvaćanjem i prihvaćanjem tehnoloških rješenja dolazi do razvijanja osobnosti i cjeloživotnog učenja, bez obzira jesu li ljudi poduzetnici ili se bave nečim sasvim različitim tome, u određenim segmentima privatnog ili poslovnog života doći će do primjene poduzetničkih karakteristika i načela.

„Poduzetništvo bi se moglo definirati kao kreativnu aktivnost usmjerenu na optimalno komuniciranje proizvodnih činitelja kojim se, primjerenim ulaganjem i motiviranim ponašanjem, uz razumno preuzimanje rizika, ostvaruju određeni ciljevi i odgovarajući ekonomski efekti“. (Kuvačić 2005.)

Poduzetnici teže traženju i stvaranju prednosti u određenom outputu, proizvodu, rješenju, usluzi, kako bi ta prednost bila bolja od svih drugih ponuđenih konkurenata. Iz tih razloga, poduzetništvo je stalno natjecanje, ulaganje, razvijanje, kontroliranje poslovanja, sve u cilju zadovoljstva tržišta i boljeg poslovanja.

„Poduzetništvo je proces kreiranja nove vrijednosti ulaganjem resursa (materijalnih i nematerijalnih), prihvaćanjem i preuzimanjem financijskog, psihološkog i društvenog rizika, te primanjem odgovarajuće nagrade u obliku novčane ili osobne satisfakcije i slobode da činiš što želiš“. (Škrčić i Mikić 2011).

Prema Učilištu Studium (2015.) poduzetništvo se definira kao proces stvaranja vrijednosti jedinstvenom kombinacijom resursa u svrhu iskorištavanja prigode. Naglašeno je vezano

za prijelomna vremena, uvjete neizvjesnosti, krize i promjene u okružju. Bit poduzetničkog ponašanja jest prepoznavanje prilika i ostvarivanje ideja i djelovanje u pravom trenutku.

Pojedini poduzetnici su ostvarili poslovanje tako da su uočili prigodu i djelovali baš tad kada je bilo potrebno. To je također jedna od vještina koja ima veliku ulogu, znati promatrati tržište i znati kada odgovoriti sa potrebnom ponudom može biti presudno za uspjeh.

Za vođenje poslovnog pothvata nužna je poslovna prilika, resursi i osobe (jedne ili više njih) koja će to voditi. Proces poslovnog pothvata kreće od kreiranja ideje, što ne znači da je svaka ideja ujedno i poslovna prilika, da bi ona to bila mora zadovoljiti niz kriterija kao što su interes tržišta mora imati svoju svrhu, odgovarati vremenu i prostoru i uz pomoć potrebnih resursa stvara se poslovna prilika koja naposljetku pokazuje svoj uspjeh kroz ostvarenje prihoda.

Postoje određene osobe koje samo otkupe određenu organizaciju ili poslovni pothvat i smatraju se poduzetnicima, a također postoje osobe koje dugo godina rade na svojoj ideji i ulažu u nju svu potrebnu kreativnost i inovativnost.

Upravo Dračić (2012.) navodi tri osnovna elementa: poslovna prilika, resursi i poduzetnik/poduzetnički tim. Da bi se posao pokrenuo nije dovoljna samo ideja, tu je potrebno prvenstveno istražiti tržište, stvoriti okolnosti i dobar poslovni plan koji će na kraju tu ideju provesti u priliku na poslovnom platnu. Potreban je tim ljudi sa različitih gledišta i znanja kako bi doprinijeti razvoju te ideje. I na samom kraju za sve to mora postojati neograničeni resurs. Kažemo da je neograničen iz razloga što se može otprilike odrediti taj iznos, ali s obzirom na tržište i potrebe taj se iznos često mijenja. Ponekad su u poslovnim prilikama potrebni i ulagači koji će financirati projekt. Važno je naglasiti da je poduzetnički proces većinskim dijelom neizvjestan jer uspjeh dolazi tek nakon što je poslovni pothvat realiziran. Može se mjeriti godinama poslije, no teško ga je odrediti prije samog stupanja na tržište.

Slika 1. Faze u poduzetništvu

Izvor: Oboidhe P. „The 5 Stages of Entrepreneurship“, *HubSpot*, 2023. Dostupno na: <https://blog.hubspot.com/sales/stages-of-entrepreneurship>

Slika 1. prikazuje poduzetništvo kroz različite faze: stvaranje ideje, proces planiranja što naposljetku prelazi u proces provođenja planiranog, skaliranje u organizaciji, a to je proces stabilnog rasta tvrtke i povećanja produktivnosti. Hiperrast je proces brzog širenja tvrtke. Konkretno, organizacija doživljava hiperrast kada njezina složena godišnja stopa rasta premaši 40% i tako ostane najmanje godinu dana. Uspješni poduzetnici imaju sposobnost voditi poslovanje u pozitivnom smjeru pravilnim planiranjem, prilagođavati se promjenjivim okruženjima i razumjeti vlastite snage i slabosti.

U literaturi nalazimo brojna i različita poimanja poduzetnika i poduzetništva. Zajedničke odrednice se odnose na razumijevanje kako se poduzetnička aktivnost odnosi na efikasno korištenje resursa u svrhu stvaranja proizvoda i/ili usluge, prepoznavanje i komercijalizacija tržišnih prilika.

1.2. Razvoj poduzetništva kroz povijest

Nastankom civilizacije došlo je i do razvoja trgovine, gdje su ljudi trgovali raznim sredstvima, kao što su hrana, predmeti, odjeća, tada još nije postojao pravi kovani novac, stoga su ljudi trgovali svime što su posjedovali. Potreba za preživljavanje dolazili su do novih ideja, stvarajući nove predmete i usavršavajući ih razvijalo se poduzetništvo u to vrijeme. „Prvi poduzetnici bili su vojskovođe i trgovci koji su po svojoj prirodi bili avanturističkog duha, spremni na rizik, vođeni željom za uspostavljanje novih načina širenja vlastita utjecaja, a samim time i tržišnih promjena“. (Tubić et al. 2016.)

Poduzetništvo nije novi pojam nastao u modernom dobu, već je u 12. stoljeću bio u procesu nastanka, tadašnji poduzetnici bili su trgovci i razvijajući svoje inovativne vještine dolazili su do novih rješenja i predmeta koja su izrazito pomagala čovječanstvu i unaprjeđivala procese za rad i preživljavanje. (Špić 2024.) Svojim razvojem danas došli su do stvaranja robota, letjelica, umjetne inteligencije i slično. Taj uvid nam daje sliku koliko se čovječanstvo promijenilo i koliko je poduzetnik iz starog doba napredovao umno i idejno.

Nadalje, o poduzetništvu su pisali i razni filozofi i ekonomisti, jedni od važnijih su Richard Cantillon (prvi uvodi pojam poduzetnika), Adam Smith, Joseph Schumpeter i Peter Drucker, stoga su i najznačajnije škole u Americi i Njemačkoj raspravljale o poduzetništvu:

1. klasična škola
2. neoklasična škola. (Škrčić i Mikić 2011.)

Adam Smith je bio ekonomski teoretičar poznat po brojnim znanstvenim publikacijama iz polja ekonomije, među kojima je najpoznatije djelo „Bogatstvo naroda“. „On se zalagao za potpunu ekonomsku slobodu i slobodnu konkurenciju, maksimizaciju izvoza i minimizaciju uvoza“. On je smatrao poduzetnika kao pokretača akcije, neustrašive prirode koji se suočava s rizikom i neizvjesnošću od same formulacije do ostvarenja profita. (Kuvačić N. 2005.)

Početak 19. stoljeća francuski ekonomist Jean-Baptiste Say dao je široku definiciju poduzetništva, rekavši da ono "pretvara ekonomske resurse iz područja niže u područje

veće produktivnosti i većeg prinosa". Poduzetnici stvaraju nešto novo i jedinstveno - oni mijenjaju vrijednost. (Škrtić 2006.)

Joseph Schumpeter zvan „ocem poduzetništva“. On uvodi u područje poduzetništva kombiniranje različitih čimbenika, novih i starih proizvoda, putem raznih tehnika i njegov se pristup temelji na „provođenju novih kombinacija“. Peter Drucker je svojim djelima doprinio modernoj teoriji menadžmenta, jedan je od utjecajnijih pisaca dvadesetog stoljeća. On je podučavao da je menadžment „slobodna umjetnost“, ali je isto tako naglašavao da sve institucije imaju odgovornost prema društvu. (Škrtić i Mikić, 2011).

To su bili počeci moderne ekonomije i poduzetništva. Poduzetništvo se proučava unutar disciplina kao što su menadžment, ekonomija, sociologija i ekonomska povijest. U 21. stoljeću vlade i nacionalne politike promiču poduzetništvo i poduzetničku kulturu kako bi se poboljšao gospodarski rast i potaknula konkurencija.

1.3. Vrste poduzetništva

Poduzetništvo je od početka od izrazite vrijednosti i značaja. Prve inovacije su donijele promjene koje je društvo prihvatilo i dalje nastavilo stvarati i razvijati u svijetu, kako općenite stvari tijekom našeg življenja tako i poslovne procese i razne druge opcije. U svijetu je danas ključno razvijati poslove i ideje koje će se temeljiti na svijesti o očuvanju prirode i društva, time se želi potaknuti društveno poduzetništvo.

Tablica 1. Vrste poduzetništva

VRSTE PODUZETNIŠTVA	TRADICIONALNO PODUZETNIŠTVO	DRUŠTVENO PODUZETNIŠTVO	KORPORACIJSKO PODUZETNIŠTVO
VELIČINA PODUZEĆA	Najpoznatije je u mikro, malim i srednjim poduzećima. Djeluje na uhodanim tržištima s puno kupaca. Glavni fokus je na profitabilnosti.	Najčešće se radi o malim i srednjim poduzećima koja unaprjeđuju kvalitetu života.	Radi se o velikim poduzećima sa velikim i promjenjivim tržištem koje je dinamično.
CILJ	Temeljni cilj je ostvarivanje profita za pokretanje vlastitog poslovanja, koji pripada vlasnicima i o njegovoj uporabi oni sami odlučuju. Često se radi o nasljeđivanju poduzetničkog pothvata i želi se zadržati tradicija i vrijednost tog proizvoda.	Osnovni cilj je velika odgovornost prema društvenoj zajednici i pojedincu, stvoriti nove društvene vrijednosti, a ostvarenu dobit koristiti za ispunjenje misije poduzeća. Pomoću poduzetničkih vještina želi se smanjiti nepovoljni utjecaj na zajednicu.	Cilj je stjecanje dobiti. Takva poduzeća se koriste suvremenim metodama menadžmenta na način da je temelj inovativnost i da se putem kreativnih ideja želi doći do novih proizvoda koja će stvarati izražaj na tržištu i ostvarivati što veću dobit.
DJELOVANJE	Utječu na tržište tako što djeluju kao konkurencija, potrošači imaju veću slobodu, omogućen im je raznoliki izbor, onemogućuju monopol.	Organizira se posao za veće društveno dobro. Djeluje se na području: dječje skrbi, zdravstvu, volontiranju za nevladine organizacije i drugo.	Zahtjevno tržište upravo zbog konkurencije. Potrebno je ostvarivati velike prihode, imati konkurentsku prednost i odlične poslovne rezultate.

Izvor: samostalna izrada autorice prema Tubić, D. Bakan, R. Ciriković, E. Tolušić, E. Špeh, I. Uvod u poduzetništvo (2014.)

Dok se jedne grane poduzetništva bore protiv nejednakosti kao što je društveno ili socijalno poduzetništvo, druge grane poput korporacijskog poduzetništva to iskorištavaju za bolje poslovne rezultate. Stoga bi takva poduzeća trebala regulirati svoje poslovanje i izjednačiti sa ostalima, jer ponekad ne vrijede ista pravila za manja tradicionalna poduzeća i ona velika poduzeća na vodećim pozicijama na tržištu.

Najčešći poslovni subjekti su trgovačka društva, dionička društva, zadruge, ustanove, tijela, udruge i organizacije i subjekti u obrtu i slobodnom zanimaju.

Multinacionalna poduzeća koja ostvaruju velike iznose znaju odvojiti nešto novca i darovati ili uložiti u određene društvene vrijednosti, kako bi se samo predstavili kao društveno odgovorni, no ne žele u svoje poslovanje i društvo uvoditi temeljne promjene koje bi osiguravale bolji pristup radnicima, prirodi i cjelokupnoj zajednici.

1.4. Obilježja poduzetnika

Poduzetnik je osoba nadarena poslovnim duhom i sposobnostima za rukovođenje poslom, bogata znanjem o poslovima i ljudima, odlučna i spremna da preuzme rizik upravljanja poduzećem na temelju inovacija i stalnog razvoja. (Jelavić et al. 1995.)

Poduzetnik je osoba koja riskira jer sve što posjeduje u trenutku pokretanja posla stavlja na kocku, tj. imovinu i resurse koji su u njegovom vlasništvu. On to sve radi kako bi se probio sa svojom idejom na tržište i kako bi ju prihvatili korisnici, tržište, partneri i drugi. On isto tako ulaže i svoje vrijeme, kao jedan od resursa. Mora biti spreman na neizvjesnost svojeg projekta.

Postoje rizici u poduzetništvu koji se mogu procijeniti, a postoje i oni koje je nemoguće predvidjeti, stoga osobe koje ulaze u poduzetništvo moraju biti svjesni tog rizika i izvršavati brojne analize kako ne bi došlo do neočekivanih zapleta.

Poduzetnik je osoba koja uočava poslovnu priliku, kreira razne inovacije i mogućnosti. Pretvara poslovnu priliku u proizvod/uslugu i stvara novu vrijednost. Ne radi se samo o stvaranju novih ideja, proizvoda ili usluga, već i novih tehnoloških rješenja, novih tržišta,

proizvodnih procesa, nadograđuje i unaprjeđuju već osmišljeni proizvod ili uslugu, stvara i sirovine i materijale, na novi načini organizira postojeće tehnologije i slično.

Poduzetnik je okarakteriziran kao osoba koja je nadarena liderskim sposobnostima. Da bi bio uspješan u svojem poslovanju poduzetnik se ne smije zadovoljavati s time što je do sada postigao već uvijek treba težiti za boljim i novim mogućnostima za još veći rast i uspjeh. Ne radi se samo o pokretanju posla, već i o poticanju poduzetničkog načina razmišljanja koji se može primijeniti na različite aspekte života, promiče jaku radnu etiku i osjećaj vlasništva i odgovornosti.

Prema Vukoviću (1999.) „poduzetnik je inicijator novih poduzetničkih pothvata, ulaže kapital i vrijeme, zapošljava ljude, osmišljava projekt i prati njegovo ostvarenje te obavlja kontrolu da bi ostvario što veću dobit“.

Vještine i značajke: hrabrost, vizionarstvo, neovisnost, dinamičnost, upornost, inicijator, kreativnost, inovativnost, timski rad, komunikacijske vještine, vodstvo, samouvjerenost, fleksibilnost, sposobnost rješavanja problema i suradnje, učinkovito korištenje resursa, uočavanje prilika i problema, praćenje trendova, stalna upućenost itd.

Peter F. Drucker vjeruje da ne postoje dva potpuno jednaka poduzetnika, stoga se i ne može puno reći o tipu osobe koja postaje poduzetnikom, osobito se ne može puno reći i o karakteristikama osobe koja postaje uspješnim poduzetnikom. (Drucker 1996.)

U poduzetništvu postoje prednosti i nedostaci s kojima se poduzetnik mora nositi i pri samom ulasku u takav posao osoba mora biti svjesna svih mogućih rizika. Partnerstvo za razvoj (2023.) navelo je nekoliko prednosti za ulazak u poduzetništvo, a to bi bilo: *„preuzimanje kontrole nad vlastitom sudbinom, mogućnost ostvarenja promjene, iskorištavanje vlastitih potencijala, ostvarenje profita, društveni status, mogućnost bavljenja stvarima koje volite“*.

Postoje ljudi koji imaju urođene vještine i osobnosti koje odgovaraju poduzetničkim vještinama, vrlo je bitan psihološki karakter pojedinca koji se želi baviti takvim poslom. U početnim dinamičnim uvjetima velik je stres na koji nije svatko spreman, a pogotovo je teško nositi se s njim svaki dan i za vrijeme radnog vremena i van radnog vremena, jer

njegov posao nije ograničen na određeno radno vrijeme. Iz tih razloga osoba mora biti spremna na uvjete takvog posla i također mora se učiti novim vještinama i probijanju granica svoje osobnosti.

Poduzetnik u svojem poslovanju ima određenu moć upravljanja i kontroliranja, takav stav ujedno je i koristan, ali može i štetiti. Kada se moć i kontrola koriste u dobre svrhe imati će uvijek pozitivne ishode, no često dolazi do toga da se zloupotrijebi, što ima nepovoljne utjecaje na druge. Potrebno je ovlasti koje poduzetnik posjeduje usmjeriti u pravom smjeru. Također se ta moć i kontrola može povezati i sa društvenim statusom poduzetnika, on mora znati da ju takvoj vrsti posla bitna konekcija i umrežavanje sa drugim ljudima, tu je timski rad ključan jer bez timskog rada i suradnje ne može se postići očekivano.

No, postoje nedostaci ulaska u poduzetništvo kao što su: „*nesigurnost dohotka, rizik gubitka uloženog kapitala, nedefinirano radno vrijeme i puno rada (niska kvaliteta života za vrijeme uspostavljanja posla), težak početak i smanjenje standarda života, visoka razina stresa, neograničena odgovornost koja sve više raste, obeshrabrenje*“. Dračić (2012.)

U poduzetništvu je prisutna neizvjesnost događaja koja može uzrokovati neplanirane situacije, tu se radi o vanjskim i unutarnjim rizicima. Poduzetništvo je zahtjevno, te traži neprestanu analizu upravo jer ovisi o kretanju tržišta, osjetljivost na tržištu nimalo ne doprinosi razvoju malih poduzeća. Neizvjesnosti poslovanja koje su u prethodnom odlomku navedene utječu na smanjenje dohotka i tu se stvara rizik od gubitka uloženog kapitala i umanjuje se dosadašnji standard života, svi učinci djeluju jedan na drugi i zapravo se neprestano nadovezuju. No, poduzetnik se tu ne treba obeshrabriti već samo jačati svoju ideju i njezine procese.

1.5. Razlika između menadžera i poduzetnika

Često dolazi do neispravnog razumijevanja pojmova poduzetnika i menadžera. Iako se njihove aktivnosti djelomično isprepliću, radi se o bitno drugačijim pojmovima. Najjednostavnije rečeno poduzetnik je osoba koja pokreće posao i koja diktira sve upute, a menadžer je osoba koju angažira vlasnik da bi se uspješno vodila organizacija. Vlasnik

poduzeća tj. poduzetnik zapošljava menadžera da ostvari poslovne ciljeve poduzeća, uglavnom se to događa kada je riječ o nekim većim organizacijama gdje je ustrojstvo puno šire i kompliciranije, primjerice multinacionalne korporacije, pa direktor želi nekoga tko će biti odgovoran za sve sektore u poduzeću. Menadžer može biti na različitim razinama, od najviših do najnižih. Obično se razlikuju tri hijerarhijske razine menadžmenta, a to su: vrhovni menadžment (top management), „srednji menadžment (middle management), niži menadžment (lower ili first-line management)“. (Buble 2000.)

Menadžer organizira i planira poslovanje, proizvodnju, nabavu materijalnih i ljudskih resursa, vodi i angažira ljude, ima nadležnost za sve sektore i o tome izvještava vlasnika, on često utvrđuje strategiju poduzeća i poduzima sve da se ta strategija implementira, osigurava izvršenje poslovnih ciljeva, oblikuje viziju i kulturu organizacije. Sve te zadaće ovisne su o njegovoj razini u organizaciji i odgovornosti koja mu je dodijeljena. Vlasnik može prenijeti neke svoje zadatke i ovlasti menadžeru, no on ne može prenijeti potpunu odgovornost na njega. Direktor na čelu organizacije ima odgovornost za cjelokupno poduzeće stoga on može prenositi neke obveze na ostale zaposlene, ali će uvijek snositi posljedice i biti odgovoran za ono što oni čine u njegovo ime i ime firme.

Direktor može biti menadžer, ali menadžer zato nikada ne može biti direktor ili poduzetnik, jer on nije pokretač poslovnog pothvata. Menadžer mora imati stručno znanje i vještine, neke od potrebnih vještina moraju biti urođene i dio njihove osobnosti, a ostale se stječu školovanjem i izobrazbom, dodatnim edukacijama i seminarima. Kada je riječ o nekim zahtjevnijim zadacima, na višim i srednjim razinama on mora biti visoko kvalificiran da bi mogao zadovoljiti potrebe svojeg posla.

1.6. Obilježja koncepta društveno odgovornog poslovanja (DOP)

Društveno odgovorno poslovanje danas je sve prisutnije u svijetu i u poduzećima, to je dobrovoljan koncept koji potpomaže održivom ekonomskom razvoju u tvrtkama, takve organizacije privlače izuzetne ljude, potrošače, poslovne partnere, investitore i druge. Organizacije svoje filantropske i druge odgovorne aktivnosti ne bi trebali naglašavati i reklamirati, već u izvještajima opisati. Riječ je o tome da poduzeća dobrovoljno žele

poboljšati i stvoriti jednake uvjete života, ljudi i očuvanja okoliša. Doprinosi se mogu odnositi na pojedinca, na zdravlje, sigurnost, sprječavanje nesreće, zaštitu životne okoline, ali i na psihološke i emocionalne potrebe ljudi.

Temeljni cilj poduzetništva je stjecanje dobiti, no društveno odgovorno poslovanje daje neki drugi smisao i pogled na poduzetništvo. Ono nas usmjerava da vidimo širu sliku i da novac nije jedini cilj. Smisao DOP-a je ujedno da profit i poslovni rezultati ne budu jedino mjerilo uspješnosti tvrtke. „Korporativno poslovanje je usklađeno s etičkim, zakonskim i poslovnim očekivanjima, ali i poštivanje ljudi, društva i životne sredine“. (Kotler i Lee 2009.)

Društveno odgovorno poslovanje je oblikovano kao poslovni model koji doprinosi gospodarskom razvoju na održiv način kroz društvo, okoliš i ekonomiju- čini korporativnu održivost. Želi se podići svijest o društvenom cilju ili problemu kroz organizacijsko poslovanje. Riječ je o tome da se organizacija dobrovoljno brine za navedene segmente na organizacijskoj razini ili van organizacije na puno većoj razini (bilo to vezano za zaposlenike, lokalnu zajednicu ili općenito društvo).

Društvena odgovornost doprinosi poduzeću kroz: jačanje pozicije, korporativnog imidža, smanjenju troškova poslovanja, povećanju lojalnosti između partnera, potrošača, financijskih analitičara, povećava se privlačnost za investitore, osvajanje novih segmenata tržišta, također i osvajanje ciljanih korisnika, povećanje prodaje, stvaranje pozitivnog identiteta, privlačenje, motiviranje i zadržavanje radnika.

Koncept društveno odgovornog poslovanja na internoj razini pridonosi smanjenju troškova, kvalitetnijem upravljanju ljudskim potencijalima, efikasnijem upravljanju rizicima te povećanju inovativnosti. Kroz taj koncept poslovanja olakšava se gospodarskom subjektu privlačenje, zapošljavanje i zadržavanje poželjnih zaposlenika kroz aktivnosti kao što su: sustav cjeloživotnog učenja i osposobljavanja zaposlenika, bolja uravnoteženost između rada, obitelji i slobodnog vremena; ne diskriminirajuća praksa koja omogućava zapošljavanje te jednake uvjete plaća i napredovanja za žene, pripadnike manjina, starije zaposlenike i za sve ostale, od tržišta rada prepoznate kao ranjive skupine. (Tavčar- Benčić 2019.)

Matešić, Pavlović i Bartoluci (2015.) navode da „danas vrijednost poduzeća ovisi o intelektualnom vlasništvu, njegovim tržišnim markama i patentima te o vještinama i iskustvu njegove radne snage, čini se nerealnim i te elemente tretirati kao vlasništvo na raspolaganju financijera“. Poduzeća koja primjenjuju društveno odgovorne principe stvaraju dodatnu vrijednost kroz odnose sa dionicima i društvom u kojem djeluju, te se njihova primjena promatra kroz viziju, ciljeve, aktivnosti, provedbe i drugo, te uključuju teme obrazovanja, sigurnosti, ekologije, zdravlja, psihologije i slično.

Razlikujemo internu i eksternu dimenziju društveno odgovornog poslovanja s obzirom na vrijednosti, aktivnosti i djelovanje. Interna dimenzija označava djelovanje unutar poduzeća koje se odnosi na ljudske resurse, pod tim se podrazumijeva briga za zdravlje i sigurnost zaposlenih, upravljanje resursima i upravljanje utjecajima na okoliš, prilagođavanje promjenama. Upravljanje ljudskim potencijalima u svrhu odgovornog poslovanja se odnosi na: poslovne edukacije, cjeloživotno učenje, jednake plaće, zapošljavanje ženske populacije, bonusi i nagrade, motiviranost na poslu, nediskriminacija, aktivnosti na poslu usmjerene na sport i zabavu i slično. (Jambrek i Penić 2008.)

Na eksternoj razini odgovornosti uključuju vanjske povezane osobe, tj. dionike kojima pripadaju: partneri, dobavljači, investitori, lokalna zajednica i svi na koje poslovanje utječe, sindikati, kupci/potrošači, nevladine organizacije. U tu skupinu pripada i okoliš.

Ključna načela kojim poduzeća pozitivno utječu na lokalnu zajednicu:

- zapošljavanjem- stvaraju nova radna mjesta, poduzeća pomažu smanjenju nezaposlenosti u lokalnoj zajednici.
- zaposleni lokalni stanovnici troše svoje plaće u lokalnim trgovinama i uslugama čime dodatno potiču lokalno gospodarstvo.
- poduzeća plaćaju poreze i doprinose koji odlaze u državni proračun, što omogućava financiranje javnih usluga poput obrazovanja, zdravstva, komunalnih usluga i infrastrukture.

- poduzeća mogu promovirati lokalnu zajednicu putem svojih marketinških aktivnosti, privlačeći tako turiste i nove investitore.
- aktivno sudjeluju u razvoju lokalne zajednice kroz sponzorstva sportskih i kulturnih događanja, donacije školama, bolnicama i drugim institucijama.
- ulaganja u infrastrukturu poput cestovnih mreža, parkova, sportsko-rekreativnih objekata i sličnih projekata poboljšavaju kvalitetu života u zajednici.

Navedeni doprinosi poboljšavaju gospodarsku situaciju, jačaju društvenu koheziju unutar zajednice, stvarajući tako održiv i dugoročno prosperitetan okoliš za sve dionike. DOP se također kategorizira na četiri načina putem kojih žele maksimizirati pozitivne učinke, a minimizirati negativne, a to su: odgovornost za okoliš, odgovornost za etička pitanja/ljudska prava, filantropska odgovornost i ekonomska odgovornost.

U Hrvatskoj poduzeća bi trebala sve više prepoznavati važnost primjene DOP-a i implementirati u sve sektore. Istraživanja provedena u organizacijama ne pokazuje rezultate koje zadovoljavaju europske standarde, većina poduzeća spominje održivi razvoj i društveno odgovorno poslovanje, no dubljim istraživanjem je utvrđeno da nema primjene. S obzirom da je društveno odgovorno poslovanje dobrovoljan koncept, trebalo bi više naglašavati njegov doprinos i pozitivan utjecaj koji stvara svojem poduzeću i okolini, kako tržište ubrzano raste tako i zahtijevaju zajedno sa potrošačima da organizacije preuzmu brigu za svoje poslove.

Indeks DOP-a predstavlja važan korak u smjeru održivog razvoja i poticanja poduzeća na odgovorno poslovanje, što doprinosi cjelokupnom ekonomskom i društvenom razvoju Hrvatske, pokrenut je 2006. godine od strane Hrvatske gospodarske komore i Hrvatskog poslovnog savjeta za održivi razvoj. Svrha je promocija koncepta, motivacija dionika, te povećanje konkurentnost u smjeru održivosti. „Riječ je o metodologiji kojom se ocjenjuje primjena poslovnih praksi kompanija, više od zakonom propisanih obaveza, i koja integrira principe održivog razvoja u sustav donošenja odluka i postupanja te na taj način upravlja utjecajem vlastitog poslovanja na okoliš i društvo“. (Hrvatski poslovni savjet za održivi razvoj 2023., dostupno na: <https://hrpsor.hr/hrrio>)

Indeks smatra uspješnost organizacije one koja istovremeno daje jednak značaj ekonomskom, društvenom i okolišnom utjecaju. Naglašava da novac i poslovni rezultati nisu jedini način vrednovanja uspješnosti, već je smisao da se profit ostvari prema principima društveno odgovornog poslovanja i na održiv način.

Hrvatski indeks održivosti uređen je prema najnovijim odredbama poslovnih praksi u Europi, uključuje metodologiju sa područja: „održivo korporativno upravljanje, radna okolina, upravljanje okolišem, odnosi sa zajednicom, ljudska prava, dječja prava“. Metodologija je kreirana putem skupine stručnjaka različitih profila koji su definirali ključna područja. (Hrvatski poslovni savjet za održivi razvoj 2023., dostupno na: <https://hrpsor.hr/hrio>)

Poduzetništvo je stvaranje novih poslova i tvrtki koje će zadovoljavati potrebe tržišta, a društveno odgovorno poslovanje je primjena određenih standarda i ciljeva koje će se provoditi u takvim tvrtkama u svrhu dobrobiti zajednice, zaposlenika, diskriminiranih skupina, ne samo ljudi već i okruženja, djelovati će održivo na okoliš i prirodne resurse, donositi će zdravlje i sigurnost na radnim mjestima. Organizacije se danas najviše temelje samo na rastu što se nerijetko odnosi samo na materijalnu dobit, a društveno odgovorno poslovanje želi postaviti temelj razvoja u poduzetničke grane. Razvoj označava puno dublji značaj, nego samo financijski rasti. Naglašava se fokus na nematerijalne pokazatelje kojima bi poduzetnici potaknuli konkurentsko natjecanje ne samo u stjecanju dobiti, već i u zadovoljstvu zaposlenika, smanjenju upotrebe resursa i slično.

2. OBILJEŽJA PODUZETNIČKOG OKRUŽENJA

Poduzetničko okruženje je dinamičan ekosustav koji se stalno razvija i potiče rast i razvoj poduzetnika i njihovih pothvata. Obuhvaća različite čimbenike, kao što su ekonomski uvjeti, vladine politike, kulturne norme i mreže podrške, koji zajedno oblikuju prilike i izazove s kojima se suočavaju poduzetnici. Upravo ti čimbenici utječu na ostvarenje strategije, ali također je bitno uz dobro postavljenu strategiju biti društveno odgovoran i upravo na taj način pristupati navedenim čimbenicima.

Svaka promjena ima određeni utjecaj na druge čimbenike ili okruženja. Važna je zajednička suradnja svih kako bi se postigla i suradnja s drugim subjektima i time bi se postigao bolji razvoj tehnologije, veća učinkovitost i zaposlenost, većom umreženosti bi se podigla i konkurentnost. Uspjeh bi se stvorio cjelokupnom okruženju i društvu. Današnji poslovni sustav je definiran kao brz i promjenjiv, što uvelike šteti odgovornosti prema raznim elementima, zbog brzine promjena ne razmišlja se o posljedicama i njihovom utjecaju. Stoga, danas imamo uništenje prirode, gubitak biološke raznolikosti, iskorištavanje ljudi u siromašnijim krajevima gdje su prisiljeni na rad u neadekvatnim uvjetima.

2.1. Pojmovno određenje

Kuvačić (2005.) navodi da današnje „poduzetničko okruženje karakterizira brz rast i razvoj znanosti i tehnologije, stvaranje velikih poslovnih sustava, stvaranje velikih međunarodnih gospodarskih integracija, otvaranje tržišta i sloboda kretanja robe, kapitala i radne snage, sukob industrijskoga razvoja i ekologije, društvena odgovornost poduzetnika i slično“, najmanje u svemu tome je prisutna odgovornost poduzetnika, a sve više dolazi do negativnih učinaka.

Jednostavno rečeno postoje razni čimbenici koji utječu na osnivanje, razvoj i poticanje poduzetništva. Brojni su uvjeti pri osnivanju s kojima se budući poduzetnik mora nositi, također su brojni uvjeti i prepreke pri razvoju svojeg poduzeća i sve to što utječe na poslovanje i tržište se naziva poduzetničko okruženje. Poduzetničko okruženje je sve oko

nas što se dešava, a može izravno ili neizravno pogoditi poduzeće i njegovo poslovanje. Također, postoje i sudionici poduzetničkog okruženja koji bi se mogli podijeliti u skupine: kupci ili potrošači, tržište, dobavljači, zaposlenici, lokalna zajednica, vlada (odnosi se na zakone), konkurencija i drugi. Sve to utječe na organizaciju kako će se ona kretati i ponašati na tržištu tj. kako će ona postići svoju strategiju.

U poduzetničkom okruženju je ključno sve više provoditi DOP kako bi se poboljšala trenutna situacija. Potrebno je poštivati ekonomsku odgovornost, zakonsku odgovornost, etičku odgovornost, filantropsku odgovornost i uvesti u organizacije kao praksu pozitivnih učinaka. Društveno odgovorno poslovanje sve više postaje prisutno u državnim organizacijama, privatnim, lokalnim i gradskim samoupravama, zbog nužnosti za dugoročnom održivosti.

2.2. Odabrana obilježja

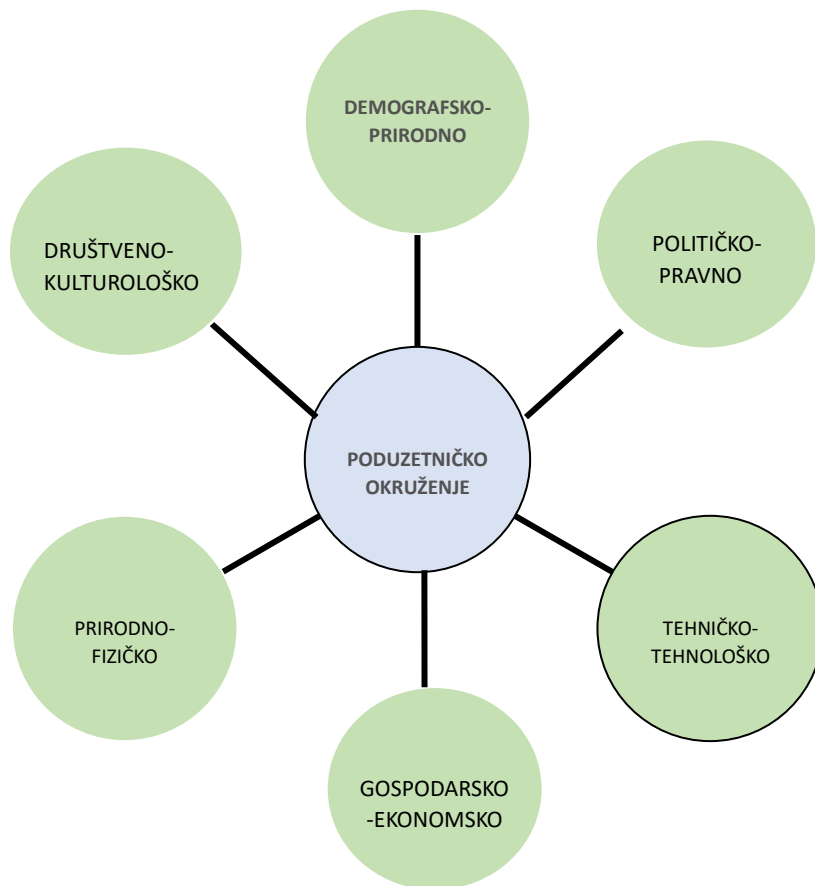
Poduzetničko okruženje odnosi se na različite aspekte unutar kojih poduzeća moraju djelovati, a to su: gospodarski ili ekonomski, demografski, prirodni, tehničko-tehnološki čimbenici, društveno-kulturološko, državno-političko.

Poduzetništvo se ne razvija bez podrške okoline. Okruženje bi trebalo biti prilagođeno rastu i razvoju gospodarstva, ali često oni zapravo ograničavaju taj rast i razvoj. Odnosi se na skup uvjeta, okolnosti i kulturnih elemenata koji podržavaju i potiču poduzetničku aktivnost.

Poduzetničko okruženje dijelimo na razine:

1. interno okruženje,
2. mikrookruženje - okruženje zadataka,
3. makrookruženje - opće okruženje. (Kuvačić 2005.)

Graf 1. Obilježja poduzetničkog okruženja

Izvor: izrada autora prema Kuvačić (2005.)

Nadalje su pojašnjene sve podijele sa grafa, svaki čimbenik pojedinačno.

Demografsko okruženje – odnosi se na demografska obilježja određenog područja: broj stanovnika, struktura stanovništva prema dobi, spolu, razini obrazovanja, migracijskim tijekovima i dr. Svi ti parametri koji se istražuju i promatraju pomažu da se poboljša demografsko okruženje na području Republike Hrvatske. Više od tri desetljeća Hrvatska se bori sa smanjenim natalitetom i iseljavanjem, stanje u državi se ne popravlja kako ljudi očekuju i zato se odlučuju za život u drugim krajevima koji su razvijeniji i gdje će imati bolje uvjete za život i budućnost. Zbog svog tog iseljavanja područja ostaju prazna i napuštena, neiskorištena prava prirodna bogatstva. Demografska slika nije nikako

idilična, ostaje starije stanovništvo na rubu siromaštva za koje se nema tko brinuti. Neka područja bi se mogla puno bolje iskoristiti za razvoj poduzetničke infrastrukture kako bi se pokrenulo poslovanje i ljudima dala mogućnost da ostanu raditi i živjeti na području svoje zemlje.

Potrebna nam je obnova cjelokupnog sustava da se privuku svi mladi i sve obitelji koje su otišle u strane zemlje. DOP-om se može popraviti demografska slika i zadržati veći broj stanovništva na području Hrvatske, ulaganjem organizacija u izobrazbu stanovništva i pružanjem boljih uvjeta za rad i život, dovelo bi do većeg broja ostanka ljudi na ovim prostorima.

Ekonomsko ili gospodarsko okruženje - čimbenici kao što su cijene na tržištu, njihovo kretanje, sposobnost rada, bilanca izvoza i uvoza, devizni tečaj, cijena rada, kreditna sposobnost, visina štednje, dohodak potrošača, mjere države (putem fiskalne i monetarne politike), to sve utječe na kupovnu moć potrošača i pripada ekonomskom okruženju. (Kuvačić 2005.) Ekonomsko stanje u Hrvatskoj je također loše, visoka inflacija i nedovoljno velika plaća dovodi do male kupovne moći potrošača, ali isto tako dovodi i do nepovoljnog položaja poduzetnika zbog svih ugrožavajući mjera države. Pojednim poduzetnicima je teško nositi se sa sve većim troškovima, dok su tu ujedno mali prihodi s obzirom na potrošnju.

Potrebne su veće mjere zaštite poduzetnika u gospodarstvu. Zato danas se sve više nastoji promovirati kružna ekonomija koja predstavlja model dugotrajnijeg životnog vijeka nekog proizvoda, temelji se na održivom gospodarenju resursa. Takvim modelom se želi povećati svijest stvaranja proizvoda koji će sadržavati elemente koji su obnovljivi i koji se mogu ponovno upotrijebiti i poslužiti, a ne odmah odbaciti. Upravo iz tog razloga se naziva kružnom jer je cilj da resursi što dulje budu u optjecaju. Potrošači time dobivaju dugotrajniji proizvod koji će im omogućiti uštedu.

Prirodno ili fizičko okruženje- takvo okruženje pripada ekosustavu kojeg obilježavaju različite biološke raznolikosti. Kao i za procese življenja, tako i za procese rada potrebni su prirodni resursi. To su sva prirodna bogatstva koja nas okružuju: energetske resursi, tlo,

biljke, životinje, voda, klima, zrak. Sama riječ govori da su nastale prirodno bez proizvodnje i bilo kakve gospodarske obrade. Dijele se na:

- *Obnovljive* - to su resursi koji se s vremenom mogu obnoviti. Oni se mogu podijeliti još na živa bića i neživa. Obnovljivi izvori su; voda, vjetar, tlo, sunčeva energija, biljni i životinjski svijet.
- *Neobnovljive* - oni se više ne mogu iskoristiti nakon što iscrpe svoje dostupne zalihe. Jednom kad ih se upotrijebi, njih više nema. To su mineralne sirovine (rude, kamen, metali, glina i slično), fosilna goriva, podzemne vode. Pretjerano iskorištavanje pojedinih obnovljivih resursa može dovesti do neobnovljivih, a razvojem tehnologije pojedini neobnovljivi izvori se mogu pretvoriti u obnovljive.

Sve bržim rastom gospodarstva, osobito kroz 20. i 21. stoljeće došlo je do velikog iskorištavanja prirodnih bogatstava, danas se u tolikoj mjeri iskorištavaju resursi da su pojedine obnovljive izvore doveli do krajnje granice. Uništavanje našeg staništa se ne može mjeriti niti sa jednim materijalnim uspjehom. Organizacije na vrlo visokim pozicijama unazad nekoliko godina nisu uopće mislile na posljedice koje stvaraju. Iz tog razloga se danas sve više donose zakoni i uredbe o okolišu koje će onemogućiti takvo štetno djelovanje. Stoga se često događa da svoje procese rada pokrenu u drugim nerazvijenim državama kako bi se tamo stvarale posljedice za okoliš jer u njihovim državama je to nedopušteno zakonskim regulatorima. Tempo iskorištavanja resursa je prebrz u odnosu na njihovu obnovu. Za naredne generacije onemogućiti će se pojedini prirodni resursi, neće biti upoznati sa određenim životinjskim vrstama koje će do tada izumrijeti ili će ih ljudska ruka istrijebiti, također neće moći vidjeti bogatstva i ljepote flore. U Hrvatskoj zbog lošeg gospodarstva i zato što organizacije nisu na tako velikom nivou, nije još došlo do te mjere ugrožavanja okoliša, ali dolazi zbog neuređenosti cjelokupnog sustava.

U prethodnom poglavlju vezano za ekonomsko okruženje spomenut je model kružnog gospodarstva ili ekonomije, taj model se također veže i za prirodno okruženje, jer utječe na obnovu resursa i prirodno gospodarenje otpadom, redizajniranje i slično. Postoje razni modeli koje predlaže DOP, a jedan od tih je i „Zero waste“ model i on se nadovezuje na kružnu ekonomiju, no on želi još više stvoriti kružnu cirkulaciju kako bi se otpad uklonio.

Primjenom društveno odgovornog poslovanja i modela koje DOP nudi postići će se obnova cijelog ekosustava koja je danas najpotrebnija.

Tehničko-tehnološko okruženje - primjena dostignuća tehničko-tehnološkog napretka omogućila su bolju kvalitetu života, lakše savladavanje prepreka, brže procese proizvodnje, prijevoza, liječenja i slično. Tehnološko okruženje dovelo je do boljitka rada i svakodnevnog življenja. Kako bi bili u skladu sa tehnološkim razvojem poduzetnici bi trebali neprestano ih pratiti. Uz pomoć današnje tehnologije, poznavanja tržišta i propisa, te dobre procjene poduzeće može biti ispred konkurenata i time povećati svoju potražnju i prodaju.

Tehnološki razvoj je ključan u poduzetništvu, većina ljudi danas ovisi o tehnologiji stoga je ona temelj poslovanja jer bez današnje tehnologije ne bi se moglo puno stvari postići. Stoga brojni poduzetnici istražuju nova tehnološka rješenja koja mogu ponuditi tržištu jer je to tržište zaista traženo.

Danas postoji i zelena tehnologija, koju odgovorno poslovanje sve više promovira i uključuje u poduzeća radi kreiranja raznih tehničkih mjera za očuvanje okoliš, sprječavanje raznih onečišćenja, obnove energije, to mogu biti i tehnički postupci i razne opreme. Osim svega navedenoga tu pripadaju i razni materijali koji se koriste u elektronskim uređajima koji se nastoje stvoriti na održiviji način, tj. na način da se smanji njihovo štetno djelovanje.

Društveno-kulturološko okruženje - odnosi se na vrijednosti koje mi vidimo i one koje ne vidimo, ali su od izrazite vrijednosti. Opipljive vrijednosti stvara čovjek svojim radom dok su neopipljive vrijednosti oblici ponašanja, vjerovanja, običaji, stavovi, očekivanja i slično. Kultura, stilovi života i razina obrazovanja važni su dijelovi poduzetničkog okruženja. Sve te vrijednosti čine kulturu pojedinog naroda i duboko su ukorijenjeni načinom ponašanja, stavovima koje imaju, normama i te se vrijednosti teško mijenjaju. Često na njih utječu zajednice u kojima žive. Ljudi unutar Hrvatske na različitim područjima uvelike se razlikuju po svojim stavovima, normama i vrijednostima.

“U sociokulturološke čimbenike koji utječu na poduzeće spadaju vrijednosti i uvjerenja, jezik, simboli i niz drugih međusobnih odnosa ljudi u društvu. Riječ je o filozofiji života,

skupu novih znanja i odnosa prema radu, imovini, državi, vjeri, znanju, moralu, poštenju, ideologiji, bogatstvu i drugim vrijednostima. Sve se te vrijednosti međusobno uvjetuju, prepleću prožimaju i daju određeno ozračje cjelokupnoj strukturi sociokulturnog sustava". (Vujić 2010.)

Poduzetnik kada stvara svoj poslovni plan mora imati ciljano tržište, kada odredi ciljano tržište on mora poznavati njihove kulturne i društvene vrijednosti i okruženje. Osim ciljanog tržišta on mora poznavati i kulture i osobnosti ljudi s kojima surađuje. Svaka država ima svoje norme ponašanje, stavove koje vrednuje, običaje koje se mora poštivati, kada osoba koja im pristupa to zna i koristi u svoju svrhu onda dolazi do uspješne poslovne suradnje. Bilo bi nepristojno i nekulturno ne poznavati vrijednosti ljudi koje se ciljano želi pridobiti ili surađivati s njima. Na različitim geografskim područjima su različita ponašanja i očekivanja ljudi sve ovisi o lokalnoj zajednici u kojoj se nalazi pojedina osoba, treba sagledati da proizvod koji se želi ponuditi takvoj zajednici mora odgovarati njihovim potrebama, da bi se na kraju on pokazao uspješan, također mora neprestano pratiti promjene u društvu kako bi na vrijeme mogao procijeniti i predvidjeti buduće događaje koje se odražavaju na njegovo poslovanje. Jedan od temeljnih ciljeva kojemu je i izrazito usredotočen DOP je upravo društveno okruženje. Ne bavi se samo vanjskim dionicima, kao što su partneri, potrošači, dobavljači, već se također fokusira na kvalitetan odnos sa svojim zaposlenicima. Društveno odgovorno poslovanje želi postići: kvalitetu života zaposlenika, dostojanstvo radnika, osviještenost društva kroz obrazovne institucije i edukacije, nediskriminacijske politike, jednaka prava između spolova i slično.

Državno-političko okruženje - odnosi se na zakonski i regulatorni okvir, a njima pripadaju razni zakoni, propisi, uredbe, također i odluke koje se donose na državnoj razini, a posebno su važne za poduzetnike da ih znaju i primjenjuju u svojem poslovanju. Državno političko okruženje ili političko-pravno okruženje može potaknuti osobu da postane poduzetnik, a isto tako može ju i odvratiti ukoliko je zakonska procedura kruta. (Vujić 2010.)

„Država svojim mjerama može poticati ili sputavati gospodarske aktivnosti poduzeća tako što će jamčiti provedbu ugovora, zaštitu prava vlasnika i zaštitu radniku te potrošača i šire zajednice“. (Škrtić 2011.)

„Vlada RH postavlja pravne zakone i pravila ponašanja. Uspostavljanje pravnog sustava u državi je neizostavno za funkcioniranje svakog društva, a razlog tome je osiguranje kompromisa između različitih pojedinaca i grupa čiji su interesi i ciljevi često u konfliktu“. Djelovanje države na poduzeće manifestira se kroz:

- utvrđivanje zakonodavnog okvira,
- preraspodjelu dohotka,
- utjecaj na alokaciju resursa,
- makroekonomsku stabilizaciju. (Vitolić 2016.)

Razumijevanje poduzetničkog okruženja ključno je za buduće poduzetnike jer pruža uvid u čimbenike koji mogu utjecati na uspjeh ili neuspjeh njihovih pothvata.

3. POTPORNE INSTITUCIJE U REPUBLICI HRVATSKOJ

Institucije pružaju podršku poduzetnicima i od iznimne važnosti su za razvoj poslovne klime u Hrvatskoj, njihov je primarni cilj provoditi programe usmjerene na razvoj i unaprjeđenje gospodarskog rasta. One definiraju poduzetničku infrastrukturu, samim time djeluju na poduzetničko okružje i utječu na njihov rast, povećavaju broj zaposlenih, razvoj tehnologije i konkurencije time se stvara bolji utjecaj na sve ostale segmente. Da bi se pružio još bolji utjecaj važno je provoditi društveno odgovorno poslovanje u potpornim institucijama i od njih prvotno krenuti sa planom i realizacijom jer će oni dalje širiti utjecaj na sve koji su u doticaju s njima.

Uređenje potpornih institucija propisano je Zakonom o unapređenju poduzetničke infrastrukture.“ Svrha Zakona je kako postojećim tako i potencijalnim korisnicima omogućiti pokretanje novog posla ili obavljanje postojećih aktivnosti u potpuno standardiziranim uvjetima visoke infrastrukturne opremljenosti unutar poduzetničkih zona i poduzetničkih potpornih institucija te u konkurentnom i transparentnom sustavu poticajnih mjera i olakšica, kako u fazi početnog investiranja, tako i u fazi proširenja postojećih investicijskih aktivnosti poduzetnika koji posluju unutar poduzetničke infrastrukture“. (NN 138/21)

Prema zakonu (NN 93/13), infrastruktura u poduzetništvu predstavlja „ukupnost svih prostorno specifičnih oblika odvijanja različitih poduzetničkih aktivnosti nastalih kao rezultat promišljenog i organiziranog prostorno razvojnog koncepta jedinica lokalne (regionalne) samouprave, odnosno Republike Hrvatske“.

Prema Kolakoviću (2006.) „uloga države i lokalnih zajednica je važna za stvaranje i poticanje okruženja za razvoj poduzetništva. U RH postoje institucije koje pružaju pomoć sektoru maloga gospodarstva, međutim njihov broj, teritorijalna rasprostranjenost i kvaliteta njihovih usluga ne zadovoljavaju potrebe poduzetnika“.

Dolazi do sve većeg broja osnivanja potpornih institucija kojim se osnažuje poduzetništvo i infrastruktura koja će naposljetku biti na korist velikog broja ljudi, ne samo start up organizacija, malih poduzeća i slično. Tu će oni moći prikupiti sve potrebne informacije,

savjetodavnu - stručnu pomoć, moći će pohađati edukacije, stvoriti suradnje sa ostalim poduzetnicima i na te načine olakšati si poslovanje i omogućiti si napredak i daljnji uspjeh. U većim gradovima su zaživile potporne institucije koje naglašavaju da su otvorene za poduzeća i za potrebitu pomoć koju nude, ali one se uglavnom nalaze u nekim razvijenijim područjima. No, tu se problem javlja jer postoje područja koja nisu razvijena i nemaju potporu institucija.

Upravo iz tih razloga što su to područja koja su ostala nerazvijena, gdje je manji broj poduzeća treba postojati poduzetnička infrastruktura koja će uputiti ljude u proces osnivanja i vođenja poduzeća kako bi se poboljšala i razvila ta područja u smjeru poduzetništva što bi naposljetku doprinijelo boljem životu i društvu. Poduzetničku infrastrukturu treba razvijati i na području lokalne i regionalne samouprave, a ne samo u većim razvijenim gradovima. Posebice na razini lokalne samouprave postoje brojni čimbenici koji su dostupni i neiskorišteni, samo ih treba na pravi način upotrijebiti i iskoristiti njihov potencijal ili samo povezati sa ključnim subjektima.

Osnovna podjela poduzetničke infrastrukture obuhvaća poduzetničke zone i poduzetničke potporne institucije. Poduzetničke potporne institucije se dijele na: razvojne agencije, poduzetničke centre, poduzetničke inkubatore, poduzetničke akceleratori, znanstveno tehnološke parkove. Jasniji prikaz podjele poduzetničke infrastrukture je prikazan shematski na slijedećoj slici.

Tablica 2. Podjela poduzetničke infrastrukture

Poduzetnička infrastruktura	
<i>Poduzetničke potporne institucije</i>	<i>Poduzetničke zone</i>
<i>Razvojne agencije</i>	
<i>Poduzetnički centri</i>	
<i>Poduzetnički inkubatori</i>	
<i>Poduzetnički akceleratori</i>	
<i>Znanstveno-tehnološki parkovi</i>	

Izvor: samostalna izrada autorice prema Škrtić, M. (2002.) „Osnove poduzetništva“

3.1. Poduzetničke zone

„Poduzetničke zone su područja namijenjena obavljanju poduzetničkih odnosno gospodarskih aktivnosti, a karakterizira ih zajedničko korištenje infrastrukturno opremljenog i organiziranog prostora te raspoloživih resursa poduzetničke zone od strane svih poduzetnika - korisnika koji posluju u poduzetničkoj zoni i time racionaliziraju troškove svog poslovanja“. (NN 93/2013).

Poduzetničke zone su infrastrukturno opremljena područja odnosno površine infrastrukturno planirane za poslovnu i/ili proizvodnu namjenu, sa svrhom obavljanja određenih vrsta poduzetničkih, odnosno gospodarskih aktivnosti. Definiiraju se prema trima osnovnim kriterijima:

- veličini ukupne površine poduzetničke zone
- tipu aktivnosti unutar poduzetničke zone
- intenzitetu aktivacije raspoložive površine poduzetničke zone. (NN 138/2021)

Svrha poduzetničkih zona je poticanje razvoja malog i srednjeg poduzetništva u jedinicama lokalne i regionalne samouprave te na taj način promicati ravnomjerniji razvoj Republike Hrvatske. Odnosi se, prije svega, na razne pogodnosti pri gradnji poslovnih prostora na potpuno infrastrukturno opremljenom zemljištu. „Poduzetničke zone su uglavnom lokalnog karaktera i obično je to dio teritorija neke općine ili grada koji je radi poticanja gospodarske djelatnosti infrastrukturno opremljen, a nadležna općina omogućava dodatne pogodnosti (npr. komunalne olakšice, oslobađanje plaćanja dijela komunalnog doprinosa i sl)“. (Dračić 2012.)

Prema tipu aktivnosti koje se obavljaju unutar poduzetničke zone, dijeli se na:

1. Proizvodno-prerađivačke zone u kojima pretežiti broj korisnika zone obavlja proizvodno-prerađivačke poduzetničke aktivnosti, odnosno u kojima dio raspoložive površine zone zauzimaju poduzetnici koji obavljaju tu djelatnost. Primjer imamo „Poduzetnička zona Tenja“ u Osijeku, koja je potpuno opremljena infrastrukturom.

2. Logističko–distribucijske zone – u kojima pretežiti broj korisnika zone obavlja logističko-distribucijske aktivnosti (distributivni centri, veletrgovina, skladištenje i transport, logističko servisni centri i dr.). Primjer logističko - distribucijske zone imamo u blizini grada Osijeka, naziva se „Poduzetnička zona S cesta“ i ta je zona još u fazi razvoja i pripreme.

3. Uslužno-mješovite zone – u kojima pretežiti broj korisnika zone obavlja uslužne aktivnosti, servisne aktivnosti, aktivnosti poslovne podrške i druge poduzetničke aktivnosti. „Poduzetnička zona Zapad“, također u Osijeku se bavi uslužno - mješovitim namjenama. (NN 93/2013)

„Grad Osijek na području gospodarskih zona investitorima osigurava: zemljišta opremljena osnovnom infrastrukturom (prometnim površinama, odvodnjom oborinskih i sanitarnih voda, sustavima vodoopskrbe, plinoopskrbe, elektroenergije i telefona), pogodnosti koje se primjenjuju kroz potporne institucije za poduzetništvo, vlastiti program olakšica i poticaja investitorima.“ (Poduzetničke zone Grada Osijeka, dostupno na: <https://www.osinvest.hr/hr/>)

Poduzetničke zone su važne za poduzetničko okruženje jer poduzetnici lakše ulaze u poduzetništvo i više su motivirani kada na njihovom području postoje poduzetničke zone. Naravno da im je lakše na temelju poduzetničke zone djelovati gdje je već razvijena infrastruktura s kojom se samo treba znati poslužiti i to dobro isplanirati da njihov poduzetnički pothvat bude uspješan. Ne samo što je brže pokretanje proizvodne aktivnosti već je i znatno jeftinije, a isto tako je i manje komplicirano nego kada poduzetnici djeluju van poduzetničke zone.

3.2. Poduzetničke potporne institucije

Poduzetničke potporne institucije pružaju potporu poduzetništvu. Njihovi ciljevi su poticanje inovacija, poduzetničkih pothvata, uređenje poduzetničke infrastrukture, razvoj tehnologije, povećanje zaposlenosti, jačanje konkurentnosti i tržišta. One mogu biti osnovane od strane države, grada, općine i slično ili od strane nekog pojedinca, većeg broja ljudi ili grupe. Bez obzira od koje strane institucije su osnovane smisao je isti. Također, institucije djeluju na više razina, a to su nacionalna razina, regionalna i lokalna.

Na nacionalnoj razini djeluje Sabor Republike Hrvatske, Vlada Republike Hrvatske i Ministarstva, a na razini lokalne i regionalne samouprave djeluju razni uredi u županijama, gradu i općinama.

Mogu se podijeliti na slijedeće:

- razvojne agencije,
- poduzetnički centri,
- poduzetnički inkubatori,
- poduzetnički akceleratori,
- poslovni parkovi,
- znanstveno-tehnološki parkovi,
- centri kompetencije

3.2.1. Razvojne agencije

Regionalne razvojne agencije definiraju se kao „organizacije (ili udruženja) regionalnog karaktera, financirane iz javnih prihoda. Osnivaju se s ciljem promicanja ujednačenog ekonomskog razvoja regije, koji se postiže korištenjem instrumenata soft law prava“. (Halkier 2011.)

Cilj je provođenje mjera za razvoj gospodarstva i poduzetništva, davanje raznih olakšica u cilju ravnomjernog regionalnog razvoja, pomoć poduzetnicima u području tehnologije, financija, tržišta i razvoja poduzetništva kako bi im pomogli ubrzati i usvojiti promjene u industrijski razvoj. Nastoji se putem nastavnih programa, radionica i seminara poduzetničke akte razvijati i širiti.

„Uloge razvojne agencije su sljedeće: poticanje razvoja malih i srednjih poduzeća kroz pružanje financijske podrške, provođenje edukacija, razvijanje poduzetničke infrastrukture, informiranje i savjetovanje poduzetnika, pružanje usluga potencijalnim stranim investitorima, jačanje konkurentne sposobnosti regije, pronalaženje ravnoteže

između razvojnih mjera i regionalnih potencijala, kreiranje uvjeta za razvoj i ekonomski rast, kreiranje instrumenata privrednog razvoja, mobilizacija aktera i kapaciteta regije“. (Osmanković 2004.)

Razvojna agencija u Slavonskom Brodu osnovana je od Grada Slavenskog Broda, zbog velikog pokreta projekata Europske Unije. Vizija je stvoriti prednost kroz aktivnu suradnju javnih institucija i gospodarskih subjekata, također razvijati poduzetničku i inovativnu poslovnu klimu, privući investitore sa stranih područja. Širok je opseg djelatnosti koju obavlja: „izrada svih vrsta projekata za privlačenje sredstava fondova EU, tehnička i konzultativna pomoć glede programa međunarodne suradnje usmjerenih na tehnološki razvoj i razvoj inovativnog poduzetništva, izrada i konzalting nad poslovnim razvojnim projektima, izrada gospodarskih projekata, stručno osposobljavanje i izobrazba u poduzetništvu, uspostavljanje suradnje s međunarodnim i stranim financijskim ustanovama, poticanje istraživanja i razvoja na području tehničko-tehnoloških i prirodnih znanosti i drugo“. (Razvojna agencija Grada Slavenskog Broda 2019., dostupno na: <https://ra-sb.hr/>)

3.2.2. Poduzetnički centri

Poduzetnički centri se osnivaju na lokacijama gdje je potreba poduzetnika, na područjima županija, općina, gradova i ostalih područja. Centri promiču poduzetništvo radi poboljšanja cjelokupnog gospodarskog razvoja. Njihov cilj je da zadovolje potrebe i pomognu poduzetnicima koji imaju određena pitanja i traže informacije o poslovanju, poduzetničkim i sličnim temama. Svrha je da oni mogu naći sve svoje odgovore na jednom mjestu, osim pružanja savjetodavne pomoći i konzultantskih usluga cilj im je i smanjiti troškove poslovanja poduzetnika i pomoći im u njihovom rastu i razvoju. Usko su povezani sa poduzetničkim inkubatorima.

Centar za poduzetništvo na području Krapinske županije osnovan je još 1998. godine od strane Krapinsko-zagorske županije. Međutim, centar je postao razvojna agencija 2006. godine i svoje potpore pružao kroz agenciju, naposljetku 2018. godine postaje samostalni poduzetnički centar pod nazivom Poduzetnički centar Krapinsko-zagorske županije. Uz

tim stručnjaka ova potporna institucija odgovara na izazove gospodarstva i potiče gospodarski razvoj cjelokupne županije. Pomoć koju oni nude poduzetnicima jest kroz razvoj ideja koje se pretvaraju u poduzetništvo i inovacija koje se pretvaraju u nove proizvode i usluge, nude im projektne prijedloge poznajući zakonodavni okvir kojima unaprjeđuju njihovo poslovanje, također pripremaju poduzeća za razne Europske projekte. Dalje nastavljaju pratiti njihov poslovni ciklus i dovesti do uspješnosti i misije. (Poduzetnički centar Krapinsko-zagorske županije, dostupno na: <https://poduzetnickicentar-kzz.hr/>)

3.2.3. Poduzetnički inkubatori

Poduzetnički inkubatori su dio potporne institucije u poduzetništvu gdje oni djeluju kroz proces inkubacije, tj. jačanja malih, novootvorenih, start up poduzeća. Oni svojim stanarima tj. poduzetnicima nude poslovni prostor, savjetodavnu-stručnu pomoć, imaju na raspolaganju poduzetničku infrastrukturu, pomoć pri vođenju administrativne, financijske i tehničke strukture. Uglavnom svi poduzetnički inkubatori pružaju iste ili slične usluge, a to su: usluge najma radnog prostora što podrazumijeva korištenje prostorija koja imaju zajedničku namjenu i sve ostale infrastrukture, kao što su i komunalne usluge i poslovne usluge i drugo.

Nazivaju se stanarima jer su oni zakupili taj prostor i to je jedan od glavnih načina financiranja poduzetničkih inkubatora. Poduzeća u inkubatorima ostaju u prosjeku tri do pet godina, ovisno o poduzeću i njegovim karakteristikama, neka poduzeća izađu u vrlo kratkom roku, a nekim poduzetnicima je potreban duži period, uglavnom kada postanu samostalni i neovisni izlaze iz poslovnih inkubatora i nastavljaju svoj proces rada, a svoje mjesto u inkubatoru prepuštaju nekome drugome. Cilj im je da njihovi stanari usvoje svo potrebno znanje, svu teoriju da primijene u praksi, da u početnim trenucima imaju podršku i pomoć drugih koji su to već prošli, te također tu imaju mogućnost umrežavanja i suradnje s ostalim poduzetnicima. U inkubatoru se povećava kvaliteta poslovanja i smanjuje se mogući rizik.

U Slavonskom Brodu osnovan je inovacijski inkubator nazvan „Innobrod“, taj projekt je pokrenut od Grada Broda i Razvojne agencije Slavanskog Broda. „Realizacijom inkubatora stvaraju se uvjeti za intenzivni razvoj postojećih i osnivanje novih tvrtki utemeljenih na znanju, inovacijama i novim tehnologijama, te privlačenje investicija u sektore visoke tehnologije. „Dio je regionalne poduzetničko-poslovne i inovacijske infrastrukture i jedan je od instrumenata za jačanje inovacijskog lanca vrijednosti, poticanje inovativnosti poslovnog sektora i njegovo povezivanje s istraživačkim organizacijama. Potreba za projektom utvrđena je procesom analize poslovnog okruženja šireg područja Grada Slavanskog Broda i Brodsko-posavske županije. Projekt je zasnovan i usklađen s ključnim potrebama ovog područja“. (Grad Slavonski Brod, dostupno na: <https://www.slavonski-brod.hr/>)

Poduzetnički inkubator formiran je tako da je usklađen sa smjernicama EU koje se temelje na održivom razvoju. „Inkubator nudi od prostornog sadržaja: uredski prostor, uključujući i coworking prostor, proizvodno servisni prostor, konferencijsku dvoranu, multimedijalnu dvoranu, te ostale prostorije zajedničke namjene, nabavu informatičke opreme i namještaja, također omogućava uspostavu i organizaciju rada, te razvoj specijaliziranih usluga poslovne podrške, uključujući i virtualnu inkubaciju. (InnoBROD 2024., dostupno na: <https://innobrod.ra-sb.hr/>)

Ovakav koncept gradu i cjelokupnoj županiji daje bolju potporu poduzetnicima, moderan sustav koji unaprjeđuje i podiže inovacije i poduzetništvo na novi nivo, unaprjeđuje konkurentnost i potiče inovativno-tehnološke poduzetnike.

3.2.4. Poduzetnički akceleratori

„Poduzetnički akceleratori su registrirane pravne osobe, odnosno specijalizirani poslovni subjekti zaduženi za pružanje usluga podrške poduzetnicima u postinkubacijskoj fazi, tj. u fazi razvoja i širenja poslovanja na domaćem i stranom tržištu. Do pojave poduzetničkih akceleratora došlo je kontinuiranim razvojem prakse pružanja potpore i pomoći start up poduzećima“ (NN 93/13, 114/13). Akceleratori pružaju sustavnu i organiziranu podršku startup tvrtkama kako bi ubrzali njihov rast, brzo razvili poduzetničke vještine, osigurali

početno financiranje i povećali šanse za uspjeh. Za razliku od inkubatora, akceleratori se fokusiraju na pronalazak investitora, a njihovi programi traju od tri do šest mjeseci te su više usmjereni na financiranje poduzeća. Oba modela nude mentorstvo, edukacije, umrežavanje i poslovni prostor, no akceleratori su specijalizirani za podršku tvrtkama nakon završetka faze inkubacije.

Prvi poduzetnički akcelerator nastao u Hrvatskoj 2021. godine je NetHub, fokus je na razvijanju tehnologije u zdravstvu. Nastao je temeljem potreba tržišta, a razvijen je od strane tvrtke E.C.H.R. d.o.o., koja na području Hrvatske djeluje s ciljem razvoja infrastrukture i programa potpore na području inovacija i poduzetništva. Stvaranje poduzetničkog akceleratora došlo je iz iskustva suradnje s regionalnim zdravstvenim ustanovama, te uspješnim rješenjima u zdravstvu. „Ovim programom akcelerator teži pružiti sustavnu i organiziranu podršku startup tvrtkama kako bi one ubrzale svoj rast, što prije moguće stekle poduzetničke sposobnosti, pribavile početno (sjemensko) financiranje i osigurale veće šanse za preživljavanje“. (NetHub akcelerator 2024., dostupno na: <https://nethub.hr/>)

3.2.5. Poslovni parkovi

Poslovni parkovi predstavljaju registrirane pravne osobe s fizičkim prostorima, zemljištem i resursima za smještaj malih, srednjih i velikih poduzetnika na komercijalnoj osnovi s posebnim fokusom na privlačenje domaćih i inozemnih investicija. U tom kontekstu, osim razvojne, njihova funkcija je prvenstveno investicijska. (57/18)

Poslovni parkovi sve više se pretvaraju iz izoliranih građevinskih kompleksa u atraktivne urbane prostore. Većina organizacija danas je vođena stalnim redefiniranjem svojih poslovnih modela, što zahtijeva visoku razinu fleksibilnosti prostora. Ljudi danas žele sve više živahna radna mjesta, laku dostupnost, modernu infrastrukturu i održivu radnu zajednicu i upravo na to odgovaraju poslovni parkovi sa visokim razvijenim tehnologijama koje odgovaraju urbanom kontekstu koji se brzo razvija.

Poslovni parkovi su mjesta koja su bolje povezana, digitalno tehnizirana, e-mobilno razvijeni, energetske učinkovita i održiva. To su pametne urbane zajednice koje se lako

prilagođavaju promjenjivim zahtjevima, optimiziraju korištenje energije i resursa, proizvode energiju iz lokalnih obnovljivih izvora i osiguravaju trajnu profitabilnost.

Meridian Business park je osmišljen kao eko-industrijska poslovna zona koja se temelji na načelima zelene gradnje, cilj je postići jednak ekonomski i ekološki učinak, kroz provođenje industrijske i logističke usluge. Jedna od najvećih poslovnih zona u Hrvatskoj nalazi se u Vukovini, na području Velike Gorice. Njihov temeljni plan je stvoriti poslovnu i logističku destinaciju. Park nudi građevinska zemljišta: malo, srednje, veliko i rješenja po mjeri. Ima uređenu infrastrukturu: pristupnu cestu, priključke za vodu i kanalizaciju, električne priključke, ima uređene biciklističke staze i pješačke površine. Usluge koje oni nude su: poslovna podrška lokalnog stručnog tima, savjetovanje tijekom cijelog postupka, pomoć u izgradnji, povezivanje sa raznim stručnjacima iz tog sektora, također i grad Velika Gorica sudjeluje u pomoći pružanja podrške, omogućava im pogodnosti prilikom plaćanja komunalnih naknada, doprinosa i slično. (Meridian 16 Business Park 2020., dostupno na: <https://www.meridian16.hr/>)

Fokus poslovne zone je na održivosti i u sklopu tog cilja tako nastoje i djelovati, stoga se cijeli prostor temelji na zelenoj površini koje je osmislio austrijski arhitekt. Zona je dobila certifikat za zelenu gradnju. Time su dobili potvrdu da su na dobrom poslovnom putu održivosti za: ekonomsku kvalitetu, sociokulturnu i funkcionalnu kvalitetu, kvalitetu okoliša, procesa i tehnološku kvalitetu. Poslovna zona ima učinkovitu prometnu povezanost, u blizini se nalazi autocesta, zračna luka, željeznička pruga.

3.2.6. Znanstveno-tehnološki parkovi

„Tehnološki park prema općoj definiciji je organizirana poslovna jedinica koja stimulira te, upravlja protokom znanja i tehnologija, između malih i srednjih poduzeća, visokoškolskih ustanova, institucija koje se bave istraživanjem i razvojem, te tržišta. Nude mogućnost svim zainteresiranim tvrtkama da se smjeste na jednom mjestu te da budu u stalnom kontaktu i vezi sa znanstveno - istraživačkim centrima s ciljem povećanja vlastite inovativnosti i spremnosti na odgovaranje zahtjevima tržišta uvjetovanim novim tehnološkim saznanjima“. (Kruhek 2019.)

Znanost i tehnologija su usko povezani i zajedničkim djelovanjem stvaraju već dugi niz godina budućnost društva. Znanstveno-tehnološki parkovi se osnivaju radi stvaranja i provedbe znanstvenih i tehnoloških rezultata i poticanja konekcije i umrežavanja znanstvenika i gospodarstvenika te u konačnici njihove uspješne suradnje koja će donijeti napredak. Temelje se na visokoj tehnologiji koja je ključna u današnjem svijetu i potiče suvremeni poduzetnički razvoj i ubrzava ga. Oni su povezani sa sveučilišta i drugim institucijama, tako da se znanje može dijeliti, inovacije promovirati, tehnologija prenositi, a rezultati istraživanja napredovati do održivih komercijalnih proizvoda. Znanstveni parkovi također se često doživljavaju kao oni koji doprinose nacionalnom gospodarskom razvoju, potiču osnivanje novih visokotehnoloških tvrtki, privlače strana ulaganja i promiču izvoz.

Step Ri je znanstveno-tehnologijski park Sveučilišta u Rijeci. Znanstveno tehnološki park je mjesto povezivanja znanosti i gospodarstva, također se potiče poduzetništvo temeljeno na znanju i na novim tehnologijama. Step Ri je vodeća poduzetnička potporna institucija u Hrvatskoj s konceptom tehnologije i znanosti. Nude zanimljive edukacije i poslovno savjetovanje poduzetnicima, i onima koji će to tek postati, predstavljaju najnovija svjetska znanja inoviranja i upravljanja. Uz pomoć znanja i iskustva, samostalno i uz pomoć internacionalne mreže partnera i prijatelja, kreiraju projekte i specijalizirane programe kojima potiču poduzetničke inicijative nezaposlenih i zaposlenih, studentske i znanstvene zajednice, a poslovnim modelima, osobnim i organizacijskim kompetencijama čine već uspješne poduzetnike konkurentnijima. (Step Ri znanstveno-tehnologijski park Sveučilišta u Rijeci d.o.o. 2024., dostupno na: <https://www.step.uniri.hr/>)

Poduzetničke zone i poduzetničke institucije su povezane i dijele zajedničke karakteristike. Imaju istu svrhu i cilj, a to je promicati poduzetništvo i gospodarstvo kroz institucije kojima će se doprijeti do budućih poduzetnika koje se želi privući u tu sferu poslovanja. Također oni žele doprinijeti zelenoj i digitalnoj tranziciji, održivom konceptu industrije i naprednim tehnološkim rješenjima, rast produktivnosti. Žele aktivirati gospodarski neaktivne površine, povećati proizvode i usluge više dodane vrijednosti, povećati poduzetničku konkurentnost, doprinijeti novom tehnologijom i opremom.

4. ODABRANA OBILJEŽJA LOKALNE SAMOUPRAVE

Antić (2008.) „prvi oblici lokalne samouprave potječu iz Europe u 15. i 16. stoljeću razvojem srednjovjekovnih gradova-komuna koji su taj status, tj. status slobodnih gradova, dobili od kralja ili feudalnog gospodara, raznim poveljama ili drugim dokumenti. U 19. i 20. stoljeću lokalna samouprava, prvenstveno u Europi, postala je dijelom jedinstvenog sustava državne vlasti i ovisno o tome ima određene karakteristike i oblike“.

Lokalna samouprava označava pravo i sposobnost lokalnih vlasti da reguliraju i upravljaju znatnim dijelom javnih poslova pod vlastitom odgovornošću i u interesu lokalnog stanovništva.

Jedinice lokalne samouprave predstavljaju općine i gradovi. Ljudi su naseljeni na različitim područjima, u gradovima, na selima, u ruralnim naseljima. A jedinice područne (regionalne) samouprave su županije, također to mogu biti i druge jedinice koje se određuju zakonski.

4.1. Pojmovno određenje lokalne samouprave

Lokalne samouprave se osnivaju kako bi veća ili manja mjesta koja su naseljena zadržavala svoja prava upravljanja zajednicom i ostalim faktorima kako oni žele. Cilj lokalnih samouprava je zadovoljiti interese lokalne zajednice i njihove potrebe, odgovorno upravljati svim ovlastima, upravljati i organizirati gospodarske, društvene, prirodne strukture i vrednovati ih, također upravljati lokalnim poslovima kao što je razvoj infrastrukture, briga za sanitet, sociološka i zdravstvena njega itd. Najčešće je pojašnjena kao društvena zajednica koja je nastala slijedom potreba stanovništva sa tog područja. Svaka lokalna zajednica ima svoj povijesni razvoj, isto tako ima i velik kulturni značaj. Stanovnici određenih općina biraju mjesne odbore i njihove načelnike kojima daju ovlast da rješavaju važna pitanja.

„S teritorijalno-političko-pravnog gledišta, lokalna samouprava je lokalna organizacija vlasti koja ima određeni stupanj slobode, neovisnosti i materijalne mogućnosti za izvršavanje vlastitih, izvornih i zakonom zajamčenih funkcija“. (Klarić 2017.)

Lokalne samouprave bi trebale iskoristiti lokalne inicijative i poboljšavati ekonomske i društvene uvjete u ruralnim područjima i osiguravati razvojni kontinuitet.

Lozina i Jagnjić (2021.) navode koji su minimalni preduvjeti za postojanje lokalne samouprave:

- postojanje neovisnih javnih poslova i ovlasti o kojima oni sami odlučuju bez utjecaja središnjih tijela.
- donošenje odluka i upravljanje od strane lokalne zajednice ili njihovih izabраниh tijela i njihova odgovornost prema biračima.
- pravna neovisnost, poslovna sposobnost, imovina.
- samostalni dolazak.

Ustavom Republike Hrvatske u članku 4. propisano je da je u Republici Hrvatskoj državna vlast ustrojena na načelu diobe vlasti na zakonodavnu, izvršnu i sudbenu, a ograničena je Ustavom zajamčenim pravom građanima na lokalnu i područnu (regionalnu) samoupravu. Uspostava sadašnjeg sustava lokalne samouprave u Republici Hrvatskoj započela je 1992. godine postavljanjem temeljnog zakonodavnog okvira te je sustav uspostavljen 1993. godine, stupanjem na snagu zakona kojima se uređuje teritorijalni ustroj, samoupravni djelokrug, izborni sustav, način financiranja lokalne samouprave, a oživotvoren provedbom prvih lokalnih izbora.

Smatrano je da će takve zajednice uspjeti i biti dugotrajne samo ako su interesi zajednica uključeni u proces planiranja, donošenja odluka i provedbe. Decentralizacija je predstavljala raspodjelu administrativnih ovlasti lokalnim vlastima. To je značilo da su lokalne vlasti dobile ovlast upravljanja i nadzora nad različitim upravnim funkcijama unutar svoje nadležnosti. Lokalne samouprave mogu sada provoditi razvojne projekte i moraju osigurati učinkovito pružanje javnih usluga. Prenošanjem administrativnih ovlasti u cilju je povećati sposobnost lokalnih vlasti da učinkovito upravljaju.

Odredbom članka 133. Ustava na snazi od 2020. godine, propisano je da se građanima jamči pravo na lokalnu i područnu (regionalnu) samoupravu. To pravo građani ostvaruju preko lokalnih, odnosno područnih (regionalnih) predstavničkih tijela koja su sastavljena

od članova izabраниh na slobodnim, tajnim izborima na temelju neposrednog, jednakog i općeg biračkog prava.

Kada je riječ o institucionalnom okviru, onda je Ministarstvo uprave središnje tijelo državne uprave nadležno za poslove lokalne i područne (regionalne) samouprave. U okviru svoga djelokruga obavlja i upravne te stručne poslove koji se odnose na sustav i ustrojstvo državne uprave i lokalne i područne (regionalne) samouprave, politički i izborni sustav, stručno osposobljavanje i usavršavanje te radno pravni položaj zaposlenih u državnoj upravi i lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi. Ministarstvo uprave isto tako provodi upravni i inspekcijski nadzor u svim tijelima državne uprave i lokalne i područne (regionalne) samouprave. (Antić 2008.)

U pomaganju i kreiranju politike i razvoja lokalne samouprave djeluju i određene udruge i tijela kao što su: „Hrvatska zajednica županija (HZŽ), Udruga gradova u Republici Hrvatskoj (UGRH), Udruga općina u Republici Hrvatskoj (UORH) te Koordinacija lokalne samouprave u Republici Hrvatskoj (KOLOS), koje su osnovane temeljem Zakona o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi“. (Lozina i Jagnjić 2021.)

Ministarstvo pravosuđa, uprave i digitalne transformacije (2024.) objavilo je da u Republici Hrvatskoj postoji ukupno 555 jedinica lokalne samouprave, koje se sastoje od 428 općina, 127 gradova i 20 županija kao jedinica područne (regionalne) samouprave. Grad Zagreb, glavni grad Republike Hrvatske, ima poseban status te istovremeno obavlja funkcije grada i županije.

„Lokalna jedinica označuje pojedino područje na kojem djeluje neki lokalni sustav upravljanja. Poslove koje obavljaju jedinice lokalne samouprave odnose se na potrebe građana. U poslove lokalnih jedinica spadaju poslovi koji se odnose na uređenje naselja i stanovanja, prostorno i urbanističko planiranje, komunalna djelatnost, briga o djeci, socijalna skrb, primarna zdravstvena zaštita, odgoj i osnovno obrazovanje, kultura, tjelesna kultura i sport, zaštita potrošača, zaštita i unaprjeđenje prirodnog okoliša te poslovi protupožarne i civilne zaštite“. (Brunčić 2001.)

Na ustroj i djelovanje jedinica lokalne samouprave mogu utjecati građani, sudjelovanjem u referendumu.

Pravo na lokalnu i područnu (regionalnu) samoupravu u Republici Hrvatskoj obuhvaća pravo na:

- samostalnost u obavljanju lokalnih poslova,
- vlastite prihode,
- slobodno raspolaganje prihodima,
- samostalno uređivanje unutarnjeg ustrojstva,
- samostalno uređivanje djelokruga svojih tijela,
- neposredan izbor članova predstavničkih tijela. („Lokalna i područna (regionalna) samouprava u Hrvatskoj)

Sociologija lokalnih zajednica u Republici Hrvatskoj, kao posebna znanstvena disciplina, naglašava određene važne preduvjete za konstituiranje lokalnih zajednica, a to su: teritorij - prostorno određenje; postojanje brojnih zajedničkih interesa, kao uvjet zajedničkog života na određenom području; jačanje svijesti stanovnika o zajedničkim interesima i mogućnostima njihovog zajedničkog rješenja; identitet potreba i mogućnosti njihovog zadovoljenja i intenzitet komunikacije i bliskost međuljudskih odnosa. (Antić 2008.)

4.2. Lokalna zajednica

U svrhu cjelovitijem razumijevanju djelovanja lokalne samouprave potrebno je definirati i lokalnu zajednicu. Mlinar Z. (1962.) smatra da se lokalna zajednica može objasniti kroz pojmove, glavni pojmovni elementi su: ljudi i prostor, potrebe ljudi, aktivnosti (djelatnosti, funkcije), međusobni odnosi i komunikacije, elementi kulture (norme, vrijednosti, stavovi), društvena struktura, društvena mobilnost, kohezija (integracija).

Lokalna zajednica definirana je kao skupina ljudi koji žive na zajedničkom mjestu u interakciji. Riječ se često koristi za označavanje grupe koja je organizirana oko zajedničkih vrijednosti i pripisuje joj se društvena kohezija unutar zajedničkog geografskog položaja, općenito u društvenim jedinicama većim od kućanstva. Riječ se također može odnositi na nacionalnu zajednicu ili globalnu zajednicu.

Mlinar Z. (1962.) ističe da upravo podjela rada i društvene vrijednosti potiču ljude da žive u određenoj lokalnoj zajednici. Stupanj podjele rada ključan je za ujedinjavanje ljudi na određenom geografskom i društvenom prostoru. Što je viši stupanj podjele rada, to je veći geografski prostor lokalne zajednice, specijaliziranije su potrebe ljudi, to je veća disperzija društvenih kontakata, to je kultura više raščlanjena i heterogena, to je kompleksnija društvena diferencijacija i struktura društva, intenzivnija mobilnost između raznih grana djelatnosti, veći stupanj funkcionalne integracije lokalne zajednice.

Osjećaj zajedništva odnosi se na ljudsku percepciju međusobne povezanosti i međuovisnosti, zajedničke odgovornosti i zajedničkih ciljeva. Razumijevanje zajednice podrazumijeva poznavanje potreba i resursa zajednice, poštovanje članova zajednice i uključivanje ključnih članova zajednice u programe. Pojedinaac je socijalno bespomoćan, ako je prepušten sam sebi. Dođe li on u kontakt sa susjedom, a on s drugim susjedima, doći će do akumulacije društvenog kapitala, koji može odmah zadovoljiti njegove društvene potrebe i koji može nositi društveni potencijal dovoljan za bitno poboljšanje životnih uvjeta u cijeloj zajednici. Zajednica kao cjelina imat će koristi od suradnje svih svojih dijelova, dok će pojedinac u svojim udrugama pronaći prednosti pomoći, suosjećanja i zajedništva svojih bližnjih. Javna istraživanja pokazuju da društvena povezanost utječe na sva područja ljudskog zdravlja, što uključuje psihološke i fizičke aspekte ljudskog zdravlja.

Upravo iz svih tih razloga što je prethodno objašnjeno došlo je do nastanka lokalnih zajednica u povijesti. Razvoj lokalnih zajednica započeo je nastankom civilizacije i prirodne proizvodnje. Ljudi su se sve više razmnožavali i tako su stvarali svoja prebivališta, kako su sve dalje napredovali tako su pronalazili nove namirnice i načine proizvodnje hrane. Stvarali su bolja mjesta za život i ulagali u tadašnju infrastrukturu, te su se tako i nastanjivali na područja koja su bogata resursima koja su im tad bila potrebna, što se sve više razvijalo i širilo cjelokupno područje tako su se i širile zajednice ljudi za koje se može reći da su to bile prve lokalne zajednice. Često su u to vrijeme ljudi ulazili u zajednice radi zaštite i sigurnosti. Gledajući proces razvoja ljudi kroz povijest, u ukoliko se gleda poduzetničkim okom, može se vidjeti kako je nastajalo poduzetničko okruženje i kako se razvijala infrastruktura u prvim lokalnim zajednicama. Širenjem sve većeg broja

lokalnih zajednica i razvojem trgovine, proizvodnje i ostalih potrebnih procesa za preživljavanje zapravo su se stvarala prva poduzetnička okruženja, tj. infrastrukture, koje su doprinosile daljnjem umrežavanju ljudi, stvaranju sela, gradova i samim time doprinosile su stvaranju prvih značajnih poduzetničkih pothvata. Puno literature vezano za lokalnu zajednicu nedostaje, tako i povijesno potkrijepljenih dokumenata u kojima bi se više pisalo o ovom segmentu.

Ustrojstvo lokalne zajednice dijeli se na dva sektora, a to je vladin sektor i nevladin sektor. Vladin sektor ima uređeno svoje djelovanje i podijeljeno je na vlast gradonačelnika ili načelnika, ovisno da li se radi o gradu ili općini i na djelovanje gradskih ili općinskih vijeća, koja pomažu donositi pravovaljane odluke koje su najbolje za njihove sugrađane. Tu pripadaju i mjesni odbori. U nevladinom sektoru imamo djelovanje neprofitnih organizacija, udruga, zaklada koje se bave zaštitom i pravima ljudi, socijalnom i humanitarnom pomoći, očuvanjem okoliša i ostalim potrebama tog područja. Te sve zajednice čine stručni i osposobljeni ljudi, članovi lokalnih zajednica, volonteri, stanovnici tog područja i slično. Naposljetku se povezuje i vladin i nevladin sektor i potrebna je njihova suradnja i umreženost kako bi se postiglo zadovoljstvo svih zajednica i doprinijelo razvoju, a da bi i zajednica ostala održiva.

Danas su sve više prisutniji programi održivosti koji se vežu različita područja, pa tako imamo i programe održivosti u gospodarskim, poduzetničkim, socijalnim razinama. Program održivosti u zajednici je ključan da se zadovolje potrebe članova zajednice, da se zadovolje i potrebe poslovanja i uspjeha, te ujedno i da se odgovori na probleme zajednice sa uspješnim programima koji će dovesti do poboljšanja sustava.

Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije (2024.) navodi da je program osmišljen kao odgovor na razvojne prioritete lokalne i područne razine i predstavlja podršku u unaprjeđenju društvene, javne, komunalne, socijalne i okolišne infrastrukture te razvoju infrastrukture kao preduvjeta za ulaganja i gospodarski oporavak.

S obzirom na djelovanja programi mogu zadirati i u dubinu i u širinu nekog područja, primjerice povezivanje s organizacijama i institucijama ili pak zadržavanje svoje samostalno i neovisnosti. Lokalna zajednica djeluje na području lokalne samouprave i ima

velik značaj. Bitno je znati što je lokalna zajednica, koji su njezini članovi i kako ona funkcionira jer na temelju nje formirati će se lokalna samouprava.

4.3. Sustav lokalne samouprave

Na vrhu sustava lokalne samouprave nalazi se država, zatim se ona raščlanjuje na manje podskupine županije, gradove i općine, oni su uređeni po kriterijima teritorijalnosti i funkcionalnosti. Županije, gradovi i općine osnivaju se Zakonom.

Lozina i Jagnjić (2021.) pod lokalnom upravom podrazumijevaju skup lokalnih sustava upravljanja unutar države. Teritorij se smatra glavnim elementom društvene pripadnosti na kojem vlast djeluje. Vlast i teritorij su međusobno povezani jer je na teritoriju potrebna vlast koja će njime vladati, a ta ista vlast jača teritorijalizaciju. Na lokalnoj razini ostvaruje se glavna svrha teritorijalnog upravljanja. Lokalna samouprava u Hrvatskoj utemeljena je na politipskom modelu, prema kojem se lokalne jedinice razlikuju po stupnju urbanizacije, a ako je potrebno i po drugim kriterijima.

„Općina je jedinica lokalne samouprave koja se osniva, u pravilu, za područje više naseljenih mjesta koja predstavljaju prirodnu, gospodarsku i društvenu cjelinu te koja su povezana zajedničkim interesima stanovništva“. (NN 123/17). Veličina općina je različita i ona ovisi o broju stanovnika. Sastoji se od velikog broja ruralnih područja, a danas su neka već i napuštena. Općine dobivaju novac iz državnog proračuna. Njena veličina ovisi o svrsi koju se želi postići: demokratičnost, funkcionalnost ili nešto treće.

Naseljenost općine ovisiti će o faktorima koje ona nudi, od teritorijalne uređenosti do infrastrukture, financijskih kapaciteta i slično. Primjerice, općina Sibinj neprestano ulaže u svoje pothvate, radi na tome da privuče mlade ljude, ima dobro uređenu infrastrukturu (zelena tržnica, vrtići, brojne trgovine i saloni, prijevoznici i slično), provodi strateške razvojne programe i efikasno raspolaže novcem iz državnog proračuna i Europskih fondova. Takav utjecaj općine doprinosi gospodarskom razvoju, jača naseljenost i privlači ljude i to se vidi kroz brojne pokazatelje uspješnosti. Općina Sibinj nalazi se među uspješnijim općinama Brodsko-posavske županije, te je vodeća po broju novorođene djece i sklopljenim brakovima. Nude novčane poticaje za gradnju stambenih područja, a i

za rekonstrukciju već postojećih kuća, nude još i bespovratna sredstva i za poduzetnike. Također za primjer se može uzeti i općina Bebrina koja je manja općina od Sibinja, po svojoj strukturi, broju naseljenih i prostoru, ali isto tako prati općinu Sibinj po ulaganju u rast i proširenju poslova, jer umrežavanjem ljudi unutar općine i razvojem posla koja su na korist drugim članovima lokalne zajednice stvara se doprinos i uspjeh članovima općine što na kraju stvara doprinos i same općine.

Grad kao jedinicu lokalne samouprave u kojoj je sjedište županije te svako mjesto koje ima više od 10.000 stanovnika, a predstavlja urbanu, povijesnu, prirodnu, gospodarsku i društvenu cjelinu. U sastav grada mogu biti uključena i prigradska naselja koja s gradskim naseljem čine gospodarsku i društvenu cjelinu te su s njim povezana dnevnim migracijskim kretanjima i svakodnevnim potrebama stanovništva od lokalnog značenja.. (NN 123/17)

4.4. Društveno odgovorno poslovanje u lokalnoj samoupravi

Društveno odgovorno poslovanje (DOP) u lokalnim samoupravama jest iznad strogo zakonom propisanih obaveza, na dobrovoljnoj razini integriraju brigu za okoliš i društvo u sustav donošenja odluka. Tim postupkom financijski rezultati prestaju biti jedinim mjerilom za vrednovanje uspješnosti. Može se reći da je uspješna ona tvrtka koja ujednačeno vodi računa o svom ekonomskom, društvenom i okolišnom utjecaju, a DOP predstavlja poslovni model i način upravljanja u kojem se profit ostvaruje na društveno odgovoran način. (HGK 2005.)

Provoditelj društveno odgovornog poslovanja bi prvotno trebala biti državna uprava koja se sastoji od: lokalne i područne regionalne samouprave te javne službe i pravne osobe koje imaju javne ovlasti. Od vrha javne uprave pa prema niže potrebno je implementirati kvalitetno poslovanje koje nudi DOP i ISO standardi.

Lokalne samouprave bi trebale preuzeti smjernice održivog razvoja i pratiti okolišne, ekonomske i društvene performanse kako bi razradili korisne alate za razvoj i unaprjeđenje, identificirali dobre prakse i politike, a isto tako promovirali jednakost između samouprava, jer bi se na takav način praćenja povećala motiviranost i konkurentnost, u

skladu sa zakonskim zahtjevima i drugim regulativama. Cilj je postići društveno-gospodarski napredak kroz djelovanje lokalne samouprave.

Zahvaljujući primjeni koncepta društveno odgovornog poslovanja, javna tijela, lokalne i regionalne samouprave, kao nositelji razvoja društva mogu stvoriti pozitivne učinke ne samo za svoje interne dionike, već i za društvo u cjelini. Javna tijela imaju značajnu ulogu u pružanju podrške društveno odgovornom ponašanju svih subjekta u zajednici. Stvaranje povoljnijeg okruženja za poduzetnike, omogućavanje razvoja kvalitetne infrastrukture za razvoj najvažnijih gospodarskih sektora, rekonstrukcija i unaprjeđenje kulturne baštine u svrhu razvoja turizma, revitalizacija zapuštenih područja, poboljšanje usluge javnog prijevoza, mjere zapošljavanja i samozapošljavanja, mjere borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti, poboljšanje pristupa visokokvalitetnim socijalnim uslugama, unaprjeđenje sustava obrazovanja u konačnici vodi prema održivom razvoju. (Tavčar-Benčić 2019.)

Koristi koje još društveno odgovorno poslovanje donosi lokalnim samoupravama: uravnoteženost između regija, jednaka razvijenost, izobrazba stanovništva i, kvalitetniji život, duži i bolji radni vijek, povećanje produktivnosti, zdravlje i sigurnost lokalne zajednice, ravnopravnost spolova, pročišćeni zrak i prirodno stanište, infrastruktura, održivo upravljati šumama, suzbiti dezertifikaciju, zaustaviti degradaciju tla te spriječiti uništavanje biološke raznolikosti... (Tavčar-Benčić 2019.)

Navedeni doprinosi utječu na dionike. Dionici su pojedinci ili grupe ljudi tj. zajednice koje mogu utjecati na organizaciju, ali u ovom slučaju utječu na lokalnu samoupravu ili su pod njenim utjecajem, te oni mogu stvarati utjecaj pozitivno ili negativno. Dijelimo ih na unutarnje i vanjske dionike, isto tako postoje i dvije različite strane dionika, a to su: oni koji mogu utjecati na odluke koje su donesene i oni na koje te odluke utječu.

Podjela dionika lokalne samouprave na:

- unutarnje dionike: lokalnu zajednicu, stanovništvo na tom području, vlasti- Općinska Tijela, načelnik, vijeće, trgovačka društva, obiteljska poljoprivredna gospodarstva, obrte, udruge, neprofitne zajednice, nacionalne manjine, vjerske zajednice

- vanjske dionike: investitori, medij, gospodarstvo, druge lokalne samouprave, regionalne samouprave, javna tijela i slično.

Prema važnosti dionika možemo ih podijeliti na one ključne koji donose bitne odluke kao što su: Općinska tijela, uprava, načelnik, vijeće i na primarne dionike (to su oni na koje će odluke utjecati): lokalna zajednica, stanovništvo, svi oblici trgovačkih društava, zajednice ili udruge, a sekundarni dionici su: medij, druge općine koje su ujedno i konkurenti, javna tijela i drugo.

Postoji podjela na pet razina odgovornosti: ekonomsku odgovornost, ekološku, socijalnu, etičku i filantropsku. Navesti ćemo samo neka od glavnih obilježja važna u djelovanju društvene odgovornosti u lokalnoj samoupravi. Ekonomska odgovornost označava transparentnost i otvorenost izvještavanja, te osnaživanje lokalne samouprave i zajednice. Ekološka odgovornost se odnosi na energetske učinkovitost, uštedu energije i drugih resursa, minimiziranje stvaranja otpada i recikliranje, podrška očuvanju prirodnih resursa i bioraznolikosti, sprečavanje negativnih utjecaja na okoliš, poticanje inicijativa za promicanje odgovornog pristupa okolišu. Socijalna odgovornost podrazumijeva zdravlje i sigurnost života, školovanje stanovništva, izobrazba tj. visokoobrazovanje, razvoj stanovništva, osiguravanje slobode udruživanja, uključenost stanovništva u donošenje odluka. Etička odgovornost predstavlja moralnu odgovornost u djelovanju samouprave i u izvještavanju, lokalne samouprave trebaju poticati ostale članove da djeluju na pošten i etičan način. Filantropska odgovornost označava volontiranje lokalne zajednice, humanitarnu pomoć i organizaciju humanitarnih događaja, djelovanje s neprofitnim udrugama, te dugoročno rješavanje problema. (Tavčar-Benčić 2019.)

Društveno odgovorno poslovanje želi ojačati lokalnu zajednicu putem navedenih odgovornosti i postupaka koji su slijedeći: nefinancijsko izvješćivanje o djelovanju u slučaju lokalnih poduzeća, povećanje svijesti kroz promoviranje društvenih ciljeva i društvenog razvoja, financijska pomoć, volontiranje, suradnja sa raznim udrugama ili poduzećima koja djeluju s istom svrhom. Ne samo da se želi ojačati zajednica, već se želi postići promjena u cjelokupnom ponašanju dionika i upravljanje budućem razvoju prema zdravlju, sigurnosti, životnoj sredini i sl.

Uvođenjem ISO normi u djelovanje lokalne samouprave implementiraju se ujedno smjernice DOP-a. Norme ISO polaze od zaštite ljudskih prava, prava rada i zaposlenika, zdravlja i sigurnosti, proizvodnje po svim etičkim principima i pružanju usluga i slično. Samouprave bi prve trebale svim poduzećima biti primjer uspješne implementacije DOP-a i usavršavati druge kako da i oni to postignu. Trebale bi biti uzor da i drugi vide tu promjenu i budu potaknuti raditi na drukčiji način koji je puno vrijedniji. Odras ispravnog i djelotvornog poslovanja je puno širi.

Postoji institut za promicanje društvene odgovornosti i razne poslovne inicijative, kao što su Hrvatska gospodarska komora, Dobra Hrvatska, Hrvatski poslovni savjet za održivi razvoj i drugi. Sve te poslovne inicijative imaju zajednički cilj, a to je osigurati brže i bolje djelovanje DOP-a u Hrvatskoj i održivog razvoja, stoga je i razvijen Indeks DOP-a putem kojeg poslovni subjekti mjere svoj uspjeh i izvještavaju o svojim dobrim praksama. Osim indeksa postoji i Direktiva o nefinancijskom izvještavanju 2014/95/EU, kojoj je cilj objava poduzeća o svojim nefinancijskim informacijama. Vrlo rijetko se u analizama posvećuje dovoljno pažnje akterima kao što su institucije, organizacije civilnog društva ili jedinice državne vlasti, uključujući područne i lokalne samouprave. Međutim, njihova uloga u procesu društveno odgovornog poslovanja i gospodarskog razvoja je vrlo bitna. Gradovi i regije, kao jedinice lokalne i regionalne vlasti, često imaju značajan utjecaj na oblikovanje društvenih, ekoloških i ekonomskih politika koje direktno doprinose lokalnoj zajednici. Oni mogu pružiti potporu i poticaje za primjenu DOP-a unutar poduzeća i organizacija koje djeluju na njihovom području. Na primjer, kroz strategije održivog razvoja ili projekte koji potiču ekološku odgovornost i uključivost, gradovi mogu imati ključnu ulogu u provođenju DOP-a na lokalnoj razini. (Tavčar-Benčić 2019.)

Organizacije civilnog društva također služe kao katalizator promjena, povezujući različite društvene aktere i potičući odgovorno poslovanje kroz aktivizam, inicijative i zagovaranje javnih politika. Njihov angažman može značajno pridonijeti promicanju DOP-a, jer često djeluju kao glasnici potreba zajednice i društvene pravde.

Sve ove institucije i organizacije imaju ključnu ulogu u oblikovanju društvenih i gospodarskih procesa, te bi ih trebalo češće uključivati u analize i strategije koje se tiču DOP-a i održivog razvoja.

Primjer društvene odgovornosti na području ciljane lokalne samouprave pronaći ćemo u sljedećim poglavljima.

5. OPĆINA BEBRINA

Općina Bebrina se nalazi u Republici Hrvatskoj na području Brodsko-posavske županije. Županija se nalazi u južnom dijelu slavonske nizine, na prostoru između planina Psunj, Požeškog i Diljskog gorja sa sjevera i rijeke Save s juga, koja je ujedno i državna granica prema BiH u dužini od 163 km. U sastavu se nalazi 28 jedinica lokalne samouprave i to dva grada i 26 općina s ukupno 184 naselja. (Strateški plan razvoja turizma Općina Bebrina 2022. godina, dostupno na: https://www.bebrina.hr/wp-content/uploads/2020/02/Strate%C5%A1ki-plan-razvoja-turizma-Op%C4%87ine-Bebrina_FINAL.pdf.)

Slika 2. Karta općine Bebrine

Izvor: Wikipedia „Bebrina“, dostupno na: <https://hr.wikipedia.org/wiki/Bebrina>

Mjesto Bebrina se nalazi u blizini Slavenskog Broda, udaljena svega 20tak kilometara. Smještena je uz samu rijeku Savu koja predstavlja i državnu granicu s Bosnom i Hercegovinom. Područje općine je nisko, zaravnjeno zemljište uz rijeku Savu, veće vlažnosti, te još uvijek ne potpuno zaštićeno od visokih vodostaja rijeke Save. To je prostor akumulacijsko-tektonskog reljefa. Znatne su površine pod šumama i pašnjacima. Teritorijalno graniči s općinom Oriovac na zapadu, općinama Brodski Stupnik i Sibirj na sjeveru te gradom Slavenskim Brodom na istoku. Prostor općine Bebrina karakterističan je za nizinski prostor uz rijeku Savu, koji čini oko 50% prostora županije. (Program ukupnog razvoja Općine Bebrine 2016., dostupno na: <https://www.bebrina.hr/wp->

content/uploads/2017/07/program_ukupnog_razvoja_opcine_bebrina_2015-2020_ab2017.pdf)

5.1. Odabrana obilježja Općine Bebrina

Važnijih cestovnih pravaca koja prolaze kroz ovo naselje nema, jedino što povezuje županijska cesta sa centrom Slavonskim Brodom. Učestalo se infrastruktura nadograđuje, sve se više radi na osposobljavanju drugih neadekvatnih puteva prema oranicama, šumama i ostalim površinama, a obnovljena je jedna od važnijih cestovnih prometnica, a to je cesta koja graniči sa Slavonskim Kobašem koja vodi do autoceste i samim time omogućuje brži pristup.

Tablica 3. Udaljenost Općine Bebrine od ključnih prometnih čvorišta i urbanih središta

GLAVNA PROMETNA ČVORIŠTA OPĆINE BEBRINE	UDALJENOST IZRAŽENA U KILOMETRIMA
Autocesta Slavonski Brod- Zagreb	17
Željeznički kolodvor Slavonski Brod	19
Zračna luka Osijek	179
Međunarodna zračna luka Zagreb	188

Izvor: Strateški plan razvoja turizma Općina Bebrina 2022. godina, dostupno na: https://www.bebrina.hr/wp-content/uploads/2020/02/Strate%C5%A1ki-plan-razvoja-turizma-Op%C4%87ine-Bebrina_FINAL.pdf

Tablica 3. prikazuje povezanost naselja Općine Bebrine sa glavnim prometnim čvorištima, a to su: autocesta, željeznički kolodvor, također se u blizini nalazi plovna luka, a nešto više od 150 km je udaljena i zračna luka Osijek i zračna luka Zagreb. Komunalna infrastruktura je dobro razvijena, nije željeznički povezana. Rijeka Sava na području općine ima plovni put i duljine je otprilike 18 km. Od zračnog prometa na području Općine postoji jedno letjelište za zrakoplove u zoni naselja Dubočac.

Općina se sastoji od sedam naselja, a to su: Banovci, Bebrina, Dubočac, Kaniža, Stupnički Kuti, Šumeće i Zbjeg. Prema popisu stanovništva iz 2011. godine u općini je bilo sveukupno 3.244 stanovnika raspoređenih na 971 kućanstvo. Prema novom popisu stanovništva iz 2021. godine u Bebrini je 2.817 stanovnika, što je znatno manje nego prije 10 godina. Uzrok negativnog kretanja stanovništva je iselj enje mlađeg stanovništva, povećan mortalitet (veći broj smrtnih slučajeva u odnosu na broj rođenih). Prema statističkim pokazateljima općina pripada u skupinu rijetko naseljenih jedinica lokalne samouprave RH. Naselje Bebrina je administrativno sjedište općine Bebrina, a po broju stanovnika najveće je naselje Kaniža.

Tablica 4. Prirodno kretanje stanovništva Općine Bebrina

Naselja u sastavu općine	Broj stanovnika 1971.godine	Broj stanovnika 1981. godine	Broj stanovnika 1991. godine	Broj stanovnika 2001. godine	Broj stanovnika 2011. godine
Banovci	443	372	399	400	357
Bebrina	684	577	536	521	494
Dubočac	377	287	268	282	202
Stupnički Kuti	548	473	430	394	384
Šumeće	594	552	602	610	580
Zbjeg	468	453	450	510	427
Kaniža	884	755	779	824	808
Ukupno	3998	3469	3464	3541	3252

Izvor: Državni zavod za statistiku, 2011. godina, dostupno na: <https://dzs.gov.hr/>

Analizom prethodne tablice 4. vidljivo je smanjenje broja ukupnog broja stanovništva u razdoblju od 1971. –1991. godine, zatim neznatni porast u razdoblju od 1991. – 2001. godine pa opet pad ukupnog broja stanovništva u razdoblju od 2001. – 2011. godine od 8,16% što je posljedica prirodne depopulacije, ali i iseljavanja, posebice mladog stanovništva. Vlada negativni trend koji se očekuje i u narednim godinama. Prema novom popisu stanovništva koji još nije ažuriran, u razdoblju od 2011.-2021. godine zabilježen je

značajan pad stanovnika, te prema dobno-spolnoj strukturi prevladava starije ili kontraktivno stanovništvo.

„Može se još iščitati da je na području općine sve manji broj djece samim time što je smanjena stopa rodnosti. Također se može zaključiti i neravnoteža između spolova, gdje je nekada u prošlosti prevladavao veći broj žena zbog dužeg životnog vijeka, a i zbog velikog broja iseljavanja muškaraca koji su radili u inozemstvu“. (Državni zavod za statistiku 2024. Dostupno na: <https://dzs.gov.hr/>)

U strukturi nacionalnih manjina prema popisu stanovništva iz 2011. godine, 83 sobe su ukrajinske dok su 34 osobe su srpske nacionalnosti. Ukrajinci su se na ovom prostoru doselili početkom 20. stoljeća, a svega nekoliko je došlo tijekom prošle dvije godine kako je nastao rat. Stoga zbog prisutnosti Ukrajinaca tijekom povijesti na području Općine se ističe Grkokatolička vjeroispovijest, također je prisutna i kultura i tradicija koja se i dan danas očituje i nastoji očuvati na ovom području.

„Prosjek obrazovne strukture stanovništva u općini Bebrini je slijedeći: od ukupno 2.590 stanovnika, starijih 15 i više godina, 458 osobe (17,68%) je bez škole ili nema završenu osnovnu školu, 950 osoba (36,68%) je završilo osnovnu školu, 1.093 osobe (42,20%) ima završenu srednju školu dok je 89 osoba visokoobrazovane (3,44%)“. (Državni zavod za statistiku 2011.) S obzirom na podatke na razini županije za Slavoniju su to karakteristični podaci, jer je poznata svima tendencija poljoprivrede na ovom području stoga se takvo stanje još uvijek odražava na obrazovnu strukturu. Takvi su podaci i na državnoj razini, tek sada slijedi nešto veći broj obrazovnih ljudi na području cijele države, tako i na području Bebrine. Općina potiče mlade na studentsko obrazovanje dodjeljujući im jednokratnu pomoć.

Tijela Općine su Općinsko vijeće i Općinski načelnik. Općinsko vijeće predstavničko je tijelo građana i tijelo lokalne samouprave koje donose odluke i akte u okviru prava i dužnosti Općine, te obavlja i druge poslove u skladu sa Ustavom zakonom i Statutom Općine Bebrine. Općinsko vijeće donosi: Statut Općine, Poslovník o radu, odluku o gospodarenju nekretninama, proračun i odluku o izvršenju proračuna, odluku o privremenom financiranju i mnoge druge odluke. (Statut Općine Bebrine 2018. Dostupno

na:<https://www.bebrina.hr/wp-content/uploads/2020/02/Statut-op%C4%87ine-Bebrina.pdf>)

Na području općine osnivaju se mjesni odbori, kao oblici mjesne samouprave, radi ostvarivanja neposrednog sudjelovanja građana u odlučivanju o lokalnim poslovima.

Mjesni odbori na području Općine su:

1. Mjesni odbor Kaniža,
2. Mjesni odbor Bebrina,
3. Mjesni odbor Stupnički Kuti,
4. Mjesni odbor Banovci,
5. Mjesni odbor Dubočac,
6. Mjesni odbor Šumeće,
7. Mjesni odbor Zbjeg. (Općina Bebrina)

Općina ima prihode kojima u okviru svog samoupravnog djelokruga slobodno raspolaže.

Prihodi Općine Bebrine su:

- općinski porezi, prirezi, naknade, doprinosi i pristojbe
- prihodi od imovine i imovinskih prava u vlasništvu Općine
- prihod od trgovačkih društava i drugih pravnih osoba u vlasništvu, odnosno u kojima ima udjele (trgovačko društvo „Bekom“)
- prihodi od naknade za koncesije (najam domova, poslovnih prostora, zgrada)
- novčane kazne i oduzeta imovinska korist za prekršaje
- udio u zajedničkom porezu
- sredstva pomoći, donacije Republike Hrvatske predviđena u Državnom proračunu
- drugi prihodi određeni zakonom. (Proračun Općine Bebrine 2023.)

Općina Bebrina ima vlastiti grb koji je prikazan na slijedećoj slici i to je zaštitni znak općine, također ima i svoju zastavu koja je u plavoj boji i sa grbom. Na grbu i zastavi se nalazi srebrni graničar. On predstavlja vojnika graničara iz vremena Vojne Krajine u karakterističnoj odori za to vrijeme i gdje drži dugačku pušku.

Slika 3. Grb općine Bebrina

Slika 4. Zastava Općine Bebrine

Izvor: Službena web stranica „Općina Bebrina“; Dostupno na: <https://www.bebrina.hr/>

Općina ima svoju zastavu. Zastava je obojena u plavo sa grbom u sredini koji je prethodno objašnjen, završava trokutastim oblikom gdje se nalazi hrastova grančica i klas žita koji karakterizira područje Slavonije i prirodno bogatstvo Općine Bebrine. Iznad grba se nalazi natpis OPĆINA BEBRINA u dva luka. Zastava je obrubljena crvenom i plavom bojom. Zastava i grb su posebno istaknuti na dan Općine koji je 17. travnja, jer je na taj dan formirana Općina kao jedinica lokalne samouprave i utemeljeno Općinsko vijeće.

Općina Bebrina ima kulturnu i obrazovnu infrastrukturu, koja uključuje školu, crkve, spomenike i etnološke građevine, što sve zajedno čini važan segment za lokalni razvoj, uključujući i potencijale za gospodarski rast i turizam. Osnovnu školu „Antun Matija Reljković“ pohađaju djeca od 5. do 8. razreda iz svih sela Općine Bebrina, a djeca od predškole do petog razreda školuju se u područnim školama u svojim selima.

Na području općine nalazi se ukupno devet crkvi. Svako naselje ima svoju crkvu, dok naselja Kaniža i Šumeće imaju dvije crkve, koje pripadaju Rimokatoličkoj i Grkokatoličkoj vjeri. Crkve su dio kulturno-zaštićene baštine i imaju značajnu umjetničku vrijednost.

Postoji niz kulturnih dobara koja su ključna za gospodarski razvoj i potencijal za turizam. Među važnijim kulturnim objektima nalazi se „Tradicijska kuća obitelji Crnac“, koja predstavlja povijest graditeljske tradicije i jedna je od najstarijih građevina na tom području. Ova kuća predstavlja značajan primjer povijesne graditeljske tradicije u općini. Kao zaštićena etnološka građevina, može biti atraktivna turistička destinacija za posjetitelje zainteresirane za povijest i kulturu regije.

Općina Bebrina, sa svojim obrazovnim institucijama, crkvama, kulturnim dobrima i etnološkim građevinama, ima značajne resurse koji mogu biti iskorišteni za jačanje lokalne ekonomije i razvoj turizma. Očuvanje i promocija ovih kulturnih i povijesnih objekata ključni su za održivi razvoj općine.

Na području Općine Bebrine djeluju i razne udruge među kojima se nalaze i kulturno-umjetnička društva koja čuvaju vrijednosti i tradicije, športsko-ribolovne udruge, udruge za mlade. Trenutno u 2024. godini djeluju 44 udruge, među njima je dvadesetak aktivnijih udruga. (Ministarstvo pravosuđa i uprave Republike Hrvatske 2020. Dostupno na <https://registri-npo-mpu.gov.hr/#!udruge>).

Posebno bih istaknula rad udruga za mlade kojima se želi zadržati stanovništvo i privući sve mlade na to područje. Bebrinska udruga mladih osnovana je još 2010. godine, postoji upravni odbor koji se sastoji od predsjednice, potpredsjednice i tajnice. Također se sastoji od brojnih volontera, te provode razne projekte. Pokrenut je i lokalni info centar za mlade kojim želi informirati i prenositi informacije korisne svima, a posebno mladima, te obavještavati ih o raznim događanjima i organizirati razne korisne stvari za njih i svu lokalnu zajednicu. Njihov opći cilj je doprinijeti kvaliteti života na ovom području, osnaživanje lokalnih dionika, rješavanje problema lokalne zajednice, uspostaviti sustav informiranja u području obrazovanja, zapošljavanja, socijalne uključenosti. Također, jedan od ciljeva je i osnovati „mini inkubator“, aktivirati mlade i održavati informativna predavanja, edukacije i radionice na temu poduzetništva, osobnog razvoja i vještina.

5.2. Društveno odgovorni projekt „Radim i pomažem“

Projekt „Zaželi“, poznat i pod nazivom „Želim, radim i pomažem“, jedan je od ključnih programa zapošljavanja žena koje se nalaze na tržištu rada. Ovaj projekt usmjeren je na žene starije dobi, koje često imaju smanjene mogućnosti za zapošljavanje zbog svojih godina ili drugih nepovoljnih faktora. Projekt je usmjeren na žene koje se nalaze u nepovoljnom položaju na tržištu rada, a posebna pažnja posvećuje se: ženama starijim od 50 godina, ženama s najviše završenom srednjom stručnom spremom, ženama s invaliditetom, ženama koje su žrtve trgovanja ljudima, liječenim ovisnicama, ženama koje su žrtve obiteljskog nasilja, beskućnicama. (Hrvatski zavod za zapošljavanje 2023. Dostupno na: <https://www.hzz.hr/projekti/zazeli-program-zaposljavanja-zena/>)

Projekt provode jedinice lokalne uprave i samouprave, u suradnji s različitim institucijama i organizacijama koje se bave pitanjima zapošljavanja i socijalne skrbi. „Zaželi“ predstavlja značajan korak ka poboljšanju položaja žena u nepovoljnom položaju, omogućavajući im da postanu aktivni i ravnopravni sudionici na tržištu rada te doprinosi njihovoj društvenoj i ekonomskoj emancipaciji.

Glavni ciljevi projekta su:

- unapređenje položaja žena: projekt ima za cilj poboljšati socijalni i ekonomski položaj žena kroz osiguranje zaposlenja i pružanje podrške.
- zaštita prava žena: osigurava se zaštita prava žena kroz zapošljavanje i socijalnu inkluziju.
- promicanje socijalne uključenosti: projekt pomaže u uključivanju žena u društvene aktivnosti i suzbijanju izolacije.
- suzbijanje siromaštva: zapošljavanjem žena iz nepovoljnih skupina, projekt direktno doprinosi smanjenju siromaštva. (Ministarstvo rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike 2023. Dostupno na: <https://esf.hr/esfplus/natjecaji/socijalno-ukljucivanje/zazeli-prevencija-institucionalizacije/>)

Projekt je financiran iz Europskog socijalnog fonda, u okviru natječaja „Zaželi – program zapošljavanja žena“. Nositelj projekta je u ovom slučaju Općina Bebrina, a partneri u

provedbi projekta su Hrvatski zavod za zapošljavanje, Područni ured Slavonski Brod te Centar za socijalnu skrb Slavonski Brod.

Općina provodi projekt već četvrti put. Prvi put 2018. godine je započeo program zapošljavanja žena, druga faza je započela 2020. godine, a treća faza je započela 2022. godine i trenutno djeluje četvrta faza programa koja je započela 2024. godine i planirano je trajanje te faze projekta otprilike tri godine, što je i najduži vremenski period projekta.

Projektom je otprilike zaposleno 15 tak žena, a broj korisnika je oko 90.

Također tim projektom se doprinosi lokalnoj zajednici tog područja jer im je svrha projekta skrb o starijim osobama i potpora i podrška onim osobama koje su u nepovoljnom položaju. Isto tako jedan od ciljeva je da se projekt provodi u teško dostupnim područjima, kao što su primjerice ruralna područja, te u onim područjima u kojima je stopa nezaposlenosti i stopa dugotrajne nezaposlenosti viša od hrvatskog prosjeka. Tijekom provedbe projekta nekoliko zaposlenih djelatnica je osposobljeno i za njegovateljice.

Stoga projekt „Želim, radim i pomažem“ je vrijedan projekt koji uvelike doprinosi i stvara korist brojnim upravo iz razloga jer je namijenjen ne samo ugroženim ženama, već i ugroženim područjima. Isto tako općina i sebi stvara doprinos povećanjem zaposlenih osoba i konkurentnosti. Općina provedbom tog projekta pokazuje brigu i zainteresiranost za svoje stanovnike, nastoji im pomoći i pružiti bolje uvjete za život, osim što će im pomoći svojim uslugama, također će općina pomagati i materijalno, osnovnim potrepštinama uglavnom higijenskim. Projekt također ima i psihološki doprinos, osim što se korisnicima fizički pomaže, pomaže im se i na način što je netko uz njih i što provodi vrijeme s njima jer je ipak riječ o starijim osobama, koje su uglavnom same. Psihološki doprinos je obostran jer žene koje se zapošljavaju na ovom projektu su nerijetko žene koje su diskriminirane i koje nemaju dug radni staž, radi se uglavnom o osobama koje nisu ranije bile u mogućnosti raditi, to su često žene koje su kućanice i brinu se za domove i obitelji, žene koje nisu obrazovane ili nemaju vozačku dozvolu, pa nisu mogle ni putovati na posao i slično.

Ciljane su dvije skupine lokalne zajednice, a to su: starije stanovništvo i žene, osnažuje se i poboljšava njihovo trenutno stanje, povećava se razina socijalne uključenosti, također i kvaliteta života. Ujedno se prilika stvara i za općinu.

U prethodnim projektima „Zaželi“ naglasak je bio na zapošljavanju žena ugroženih skupina i pomoći starijim osobama, no trenutni projekt u četvrtoj fazi se zove „Zaželi-prevencija institucionalizacije" i naglasak je stavljen upravo na korisnike kojima se želi pružiti sigurnost i zaštita. Opći cilj je povećanje socijalne uključenosti i prevencija institucionalizacije ranjivih skupina osiguravanjem dugotrajne skrbi. Kroz pružanje usluge potpore i podrške osobama starijim od 65 godina i odraslim osobama s invaliditetom pridonosi se njihovoj većoj socijalnoj uključenosti, prevenciji institucionalizacije, ostanku u vlastitom domu te osiguravanju prava na život u zajednici. Predviđeno trajanje projekta je 36 mjeseci. Projektom se želi pomoć starijim osobama i osobama s invaliditetom da im se pruži što veća pomoć u stvarima koje oni ne mogu obavljati, isto tako da uštede na financijama koje bi morali trošiti na financiranje drugih ljudi za pomoć njima ili za plaćanje domova za starije osobe. (Ministarstvo rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike 2023. Dostupno na: <https://esf.hr/esfplus/natjecaji/socijalno-ukljucivanje/zazeli-prevencija-institucionalizacije/>)

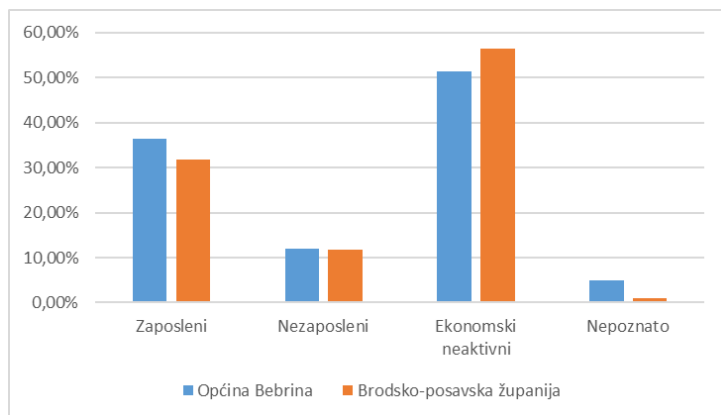
S obzirom na obrazovnu strukturu stanovništva provedba ovakvog projekta je potrebna jer unaprjeđuje položaj žena, veća mogućnost osposobljavanja žena bez zanimanja na tržištu rada povećava mogućnost zaposlenja. Također, projekt doprinosi i starijem stanovništvu osim brige i njege i kroz psihološku podršku i razgovor.

6. RAZVOJ PODUZETNIŠTVA U OPĆINI BEBRINA

Općina u posljednjih par godina sve više razvija poduzetništvo na svom području. I to se može vidjeti kroz povećanje pokrenutog broja projekata, a i povećanja otvorenih obrta, opg-ova i ostalih poduzetničkih pothvata. U tome rastu znatno pomažu Europski fondovi koji nude brojne poticaje za mlade, za osnivanje vlastitog poduzeća, zapošljavanje starijeg stanovništva, efikasno i korisno iskorištavanje prirodnih bogatstava, razvoj infrastrukture. Poljoprivredna djelatnost prevladava što je i karakteristično za ovo područje, zatim prevladava uslužna djelatnost što označava trgovine u naseljima, no također od uslužne djelatnosti postoje usluge hrane, kozmetičke usluge, čišćenja i slično.

Općina u svojim službenim dokumentima ima navedenu strategiju i obilježja. „Program ukupnog razvoja Općine Bebrine“,ima cilj poboljšati uvjete za pokretanje poduzetničkih aktivnosti, postati infrastrukturno razvijenija i ekološki savjesnija, unaprijediti kvalitetu života. Ciljevi su postavljeni u 2016. godinu, no danas još uvijek nisu svi ispunjeni. Ističu da je ključno da se strategije programa kreću prema zajedničkim razvojnim ciljevima, a neki od njih su: pametni rast, održivi rast i uključiv rast, koje oni nastoje provesti. (Program ukupnog razvoja Općine Bebrine 2015., dostupno na: https://www.bebrina.hr/wp-content/uploads/2017/07/program_ukupnog_razvoja_opcine_bebrina_2015-2020_ab2017.pdf)

Graf 2. Stanovništvo staro 15 i više godina prema trenutnoj aktivnosti u Brodsko-posavskoj županiji i Općini Bebrina

Izvor: Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, Prirodno kretanje stanovništva Republike Hrvatske, 2011.

Graf 2. prikazuje da Općina Bebrina ima bolje rezultate što se tiče zaposlenosti od statističkih podataka Brodsko-posavske županije, što znači da struktura stanovništva i zaposlenost se razvija. Noviji podaci još nisu evidentirani, s obzirom da je tijekom prošlih godina došlo do rasta poduzeća i obrta, vjerujem da je broj aktivnih stanovnika puno veći od trenutno prikazanih.

Prema statističkim podacima Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje na području općine na dan 31.10.2023. evidentirana su 107 radna mjesta kod pravnih osoba. Zaposlenih osoba kod obrtnika ima 24 radnika, zaposlenih u poljoprivrednom sektoru ima 21, a u samostalnim profesionalnim djelatnostima ima samo 1. Dok je 31.01.2019. evidentirano da je 78 radnih mjesta kod pravnih osoba. Zaposlenih osoba kod obrtnika ima 13 radnika, zaposlenih u poljoprivrednom sektoru ima 18, a u samostalnim profesionalnim djelatnostima ima samo 1. Vidi se napredak s obzirom na prethodne godine. Djelatnosti su razne od pružanja usluga, do proizvodnje i prerade.

Financiranje općine dolazi iz državnog proračuna, ostatak dolazi prihodima od poreza, te od vlastitih namjenskih prihoda. Općina Bebrina nema pretežito puno vlastitih namjenskih prihoda, jer je riječ o manjoj općini, sa manjim brojem stanovnika i samim time ne raspolaže sa dovoljno resursa kako bi bolje utjecala na značajne karakteristike kao što su veći broj osnovanih poduzeća, mogućnost što većeg broja zaposlenih, pružanje kvalitetnijeg života, bolje mogućnosti za mlade i slično.

U nastavku ćemo spomenuti neke od projekata kojima se općina Bebrina bavi i kojima se u budućnosti želi baviti. Putem tih projekata općina ostvaruje gospodarski i društveni napredak i na temelju njih posluje.

6.1. Gospodarska zona Šumeće

Gospodarska zona Šumeće nastala je 2015. godine, površina iznosi 10 hektara, to je 100 000 m². Trenutno na području zone nema evidentiranih poduzetnika, niti zaposlenih osoba. Prvenstvena namjena zone je proizvodni sektor. Uređena je komunalna infrastruktura; opskrba vodom, električnom energijom, javnom rasvjetom i slično. Ima pogodan geo-prometni položaj. Udaljena je 19 kilometara od županijskog središta, udaljenost od autoceste je 25 kilometara, udaljenost od luke Brod je 20 kilometara. Sama zona spojena je asfaltiranim putem na lokalne ceste te nema zapreka za nesmetan pristup svi oblicima cestovnog prometa. „Na prostoru nije dozvoljena gradnja građevina s nepovoljnim utjecajem na okoliš, život i zdravlje stanovnika i temelj razvoja zone je na održivosti. Gospodarskom zonom upravlja općina Bebrina putem svog predstavničkog, izvršnog i upravnog tijela, odnosno Jedininstvenog upravnog odjela. Predstavničko tijelo donosi akt o načinu upravljanja zonom i odluku o odabiru poduzetničkih projekata“. (Program ukupnog razvoja Općine Bebrine 2016., dostupno na: https://www.bebrina.hr/wpcontent/uploads/2017/07/program_ukupnog_razvoja_opcine_bebrina_2015-2020_ab2017.pdf)

Smatra se da bi se uspostavom gospodarske zone stekli svi potrebni preduvjeti za razvoj gospodarstva, prije svega proizvodnih aktivnosti. Doprinijelo bi se stvaranju i razvoju gospodarskih subjekata, zapošljavanje većeg broja stanovništva, poticanje domaćih i stranih investicija na području općine, povećala bi se proizvodnja i izvoz i naposljetku bi se stvorila dodatna vrijednost za općinu Bebrinu.

Mikroekonomski utjecaj je slijedeći:

- izravan utjecaj na lokalni proračun,

- povećanje vrijednosti zemljišta,
- povećanje poduzetničkih aktivnosti (privlačenje novih investicija),
- otvaranje novih radnih mjesta,
- bolje korištenje prirodnih i drugih resursa,
- razvoj lokalno regionalnog lanca nabave i klastera,
- razvoj novih tehnologija.

Osim mikro utjecaja koji su prisutni i djeluju najviše na lokalnom području, učinci djeluju i na puno širu zajednicu. Koristi se mogu gledati sa razine države, društva, lokalne i regionalne vlasti, investitora i poduzetnika, te samog lokalnog stanovništva. Stoga, postoje i makroekonomski utjecaji, a to su: bolja i uravnoteženija regionalna razvijenost, kvalitetna poduzetnička i javna infrastruktura, viši standard i kvaliteta života, povećanje konkurentnosti ekonomije, kreiranje povoljne poduzetničke i investicijske klime u širem okruženju. Kako bi se osigurao uspjeh zone i svih ovih utjecaja potrebno je razvoj uskladiti s nacionalnim i regionalnim razvojnim prioritetima, a to su sektor industrije, usluge i to kratkoročno, srednjoročno i dugoročno.

6.2. Projekt „Adrenalinska šuma Bebrina“

Adrenalinska šuma Bebrina je projekt koji je osnovan 2023. godine, financiran je Europskim fondom. Radi se o adrenalinskom parku koji je rekreativno sportski usmjeren, ali i turistički atraktivan projekt koji privlači brojne posjetitelje, kako domaće s područja cijele Slavonije i šire, tako i strane turiste. Adrenalinski park prostorno čini 2000 m², napravljeno je od sto postotnih održivih materijala i trenutno broji 10 zaposlenih“, a sedam je osoba bilo zaposlenih u 2023. godini. Upravljanje Adrenalinskom šumom trenutno je prepušteno poduzeću „Bekom“.

Adrenalinska šuma je osmišljena kao izletišta za različite dobne skupine, od djece do umirovljenika, obiteljskih grupa, školske djece i grupa učenika, te ujedno može služiti i kao učionica na otvorenom, tvrtkama može poslužiti kao dobar teambuilding, može biti

namijenjen i udrugama i grupama s posebnim potrebama kao što može biti: vježbalište, sastanci na otvorenome, rođendanske zabave i drugo.

Park se sastoji od više elemenata npr. visećih mostova, mreža, penjalica, ljuljački, koje su preuzete iz alpinizma koje su smještene na rastegnutim sajlama između stupova na visini od 3 do 6 metara. Sudionici su osigurani potrebnom sigurnosnom opremom (pojas i kaciga), te su prikopčani saferollerom za sigurnosnu sajlju koja se nalazi iznad svih vježbi tako da sve potpuno sigurno. Sve vježbe se izvode pod nadzorom instruktora koji su profesionalci i imaju certifikat za rad u adrenalinskom parku. (Adrenalinska šuma Bebrina 2024.)

Slika 5. Adrenalinska šuma Bebrina

Izvor: Službena web stranica „Adrenalinska šuma Bebrina“; Dostupno na:

<https://www.adrenalinska-suma-bebrina.hr/galerija-fotografija/>

Ovakav projekt je novitet na području općine Bebrine, ali i cijele Brodsko-posavske županije, definitivno da će donijeti uspjeh svojim radom i neprestanim ulaganjem u još veći razvoj i još veću ponudu sadržaja. Projekt je do sada privukao velik broj posjetitelja i grupa ljudi, prvenstveno sa užeg područja, no širenjem glasa o adrenalinskom parku dolazi i do stranih grupa posjetitelja. Postoji puno zelenila, šuma i prirodnih ljepota koje definitivno treba dobro iskoristiti bez ugrožavanja prirode i trajnih posljedica, ali upravo takve ljepote koje nudi ovaj krajolik može se iskoristiti u dobar poduzetnički pothvat kao što je trenutno ovaj projekt.

Ljudi žele mjesto za odmor, kako i fizički tako i psihički odmor i upravo boravak u prirodi je pravi pogodak za to. Danas kada je stres prevelik, opterećenost poslom i životnim brigama dovodi do toga da što više boravimo u zatvorenom prostoru, no upravo rješenje za to nam je upijanje prirodnih ljepota. Građani iz razvijenih gradova prepunih sivila i zagađenog zraka, odlaziti će na ovakva područja što češće ne samo iz zdravstvenih razloga, već i zbog ljepote krajolika, također ih sve više privlači seoski turizam i seoske delicije. Danas je u razvoju seoski turizam gdje ljudi više vole posjetiti takva mjesta nego mjesta prepuna gužvi i ljudi, skupocjene hotele, dolazi do promjene u trendu. Ne samo da će se privući sportaši, rekreativci, ljubitelji aktivnosti i adrenalina za koje postoji puno sadržaja u sklopu ovog projekta, već i obitelji sa malom djecom i ljubitelji seoskog turizma.

Stoga su za malu djecu kreirani parkovi za igru, također sa raznim sadržajem. A djeca starija od 6 godina mogu uživati i pristupiti zahtjevnijim elementima. To im uvelike doprinosi savladavanju straha, postizanju ravnoteže, poboljšanju motorike i koncentracije, povećanje samopouzdanja, a na kraju uživaju u osjećaju pustolovine, kako mladi tako i stari. Posebice za grupe aktivnih sportaša i rekreativaca razvija se osjećaj samopouzdanja, razvoj i povećanje izdržljivosti i fizičke kondicije, povećanje duha grupe i motiviranosti, razvoj sposobnosti vođe.

Sadržaj koji se nudi:

- Vidikovac - on se nalazi van okvira adrenalinskog parka i njega ćemo detaljnije opisati u sklopu slijedećih projekata,
- Zip line – dugačak je 243 metra, njegova visina broji 12 metara koja je početna visina, na kraju se završava na visini od 3 metra. Napravljen je iz dva djela prvi je sporiji, a drugi dio je brži. Na kraju drugog djela ima magnetski mehanizam koji osigurava zaustavljanje.
- Zid za penjanje - stijena za penjanje visoka je 10 metara, na sebi ima tri trase, ima automatski magnetni mehanizam koji osigurava sigurno penjanje tj. sigurno spuštanje sa stijene.

- Poligon - sastoji se od više vježbi (elemenata), npr. visećih mostova, mreža, penjalica, ljuljački.. preuzetih iz alpinizma koje su smještene na rastegnutim sajlama između stupova na visini od 3 do 6 metara. (Adrenalinska šuma Bebrina 2024.)

Ovakav projekt je dobar potez za promociju turističke ponude općine Bebrina i za razvoj još brojnijih poduzetničkih pothvata. Dosadašnji podaci pokazuju da je u ovoj godini bilo preko 1500 posjetitelja, s obzirom da posjetitelji dolaze uglavnom u ljetnim vremenima, može se reći da je adrenalinska šuma još uvijek sezonski pothvat i da ta brojka nije loša jer je novootvoreni pothvat. U budućnosti su planirani još neki od projekata koji su povezani sa adrenalinskim parkom, te se želi upotpuniti sadržaj za strane posjetitelje i posjetitelje iz daljih lokacija, kako bi mogli uživati cijeli dan u svim sadržajima. Postoje neki strani investitori koji žele na području Bebrine stvoriti glamping šatore kako bi postojalo više mogućnosti za posjetitelje, no za to treba puno ishodovane dokumentacije i potvrda koje su još u fazi kreiranja, stoga je ovakav projekt za sada u procesu čekanja, koje nažalost može potrajati i duži vremenski period, pa je iz tih razloga razvoj poduzetništva dosta usporen na području cijele Hrvatske. Slijedeći projekt koji se bliži izgradnji i realizaciji je izgradnja prostora u blizini adrenalinskog parka gdje je planiran prostor za više namjena, a neki od njih su restoran, poslovni prostor, prostor za lokalnu zajednicu.

Nakon cjelodnevnih aktivnosti i boravka u prirodi posjetitelji će imati mogućnost uživanja u slavonskoj hrani i domaćim proizvodima koje se nude na ovom području. Isto tako se može proširiti ponuda i na kupnju nekih od slavonskih proizvoda i suvenira ili nekih drugih kreativnih predmeta. Potreba za ovakvim sadržajem je vidljiva jer ljudi su do sada morali naručivati hranu iz lokalnih ugostiteljskih obrta koja se nalaze na ovom području. Također se još na ovom području nalaze obrti za kreiranje i stvaranje raznih proizvoda, stoga bi se takvi obrti mogli povezati sa adrenalinskim parkom. Isto tako i ljudi koji proizvode domaće slavonske proizvode mogli bi povećati svoju proizvodnju i zaradu na način da se u sklopu adrenalinskog parka proširi poslovanje i u ovom smjeru.

6.3. Komunalno poduzeće „Bekom“

Komunalno poduzeće Bekom d.o.o. osnovano je i posluje s ciljem osiguranja javnih interesa i zadovoljenja potreba svih korisnika komunalnih usluga, što je temelj razvoja i poboljšanja kvalitete življenja na području općine Bebrine. Temelj upravljanja u budućnosti čini suradnja sa lokalnom upravom i osnivačem. Cilj je da potraživana djelatnost prati potrebe i bude na usluzi osnivaču i mještanima. Cilj je da i rukovoditelji i svi radnici izgrade klimu suradnje, povjerenja i pripadnosti društvu i lokalnoj zajednici, a koja se zasniva na vođenju brige o interesima svih sudionika. Komunalno poduzeće je važan sudionik i brige o okolišu, jer se ipak radi o uređenju javnih površina i valjanoj infrastrukturi. (Web stranica „Bekom“)

Glavne aktivnosti i rad društva odvijat će se kroz realizaciju radova i usluga izvođenja komunalnih djelatnosti održavanja javnih i zelenih površina na području općine Bebrina, održavanje i čišćenje groblja, te ostalih aktivnosti kao i kroz rad Adrenalinske šume Bebrina.

Komunalno je poduzeće osnovano od strane općine, ali je prepušteno upravljanje direktorici komunalnog poduzeća koja je u suradnji s općinom, stoga je u vlasti komunalnog poduzeća. Općina je prepustila upravljanje adrenalinskim parkom, evidenciju najma i izdavanja društvenih domova na korištenje, također i poslovnog prostora u vlasništvu općine Bebrina. Opseg poduzetničkog posla općina je prepustila komunalnom poduzeću koje se brine oko vođenja, organizacije i uspješnosti svih navedenih poslova. Poveznica komunalnog poduzeća sa poduzetništvom je ta što se kroz „Bekom“ poduzeće pospješuje mogućnost ostvarenja ciljeva, a ti ciljevi su: povećanje poslova, ostvarenje prihoda, veći broj zaposlenih, kvalitetnija infrastruktura i drugo.

6.4. Vidikovac

Vidikovac je još jedna od atrakcija koja je osnovana, a koja se želi turistički unaprijediti i predstaviti. Nalazi se na Jelas polju, nije u sklopu adrenalinskog parka, smješten je u blizini mjesta Kaniža, svega nekoliko kilometara. Realiziran je od strane općine Bebrina i lovnih udruga, iz Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske. U sklopu ovog vidikovca

cilj je stvoriti institut za životinje i prirodu koji bi istaknuo poduzetničku i društvenu ulogu, u sklopu njega bi postojao i ugostiteljski koji bi zadovoljavao usluge posjetitelja.

Cijelo područje općine Bebrina nalazi se unutar šireg područja Jelas polja koje ulazi u kategoriju zaštićenih krajolika. Obilježava ga biološka i krajobrazna raznolikost, s tim da se izmjenjuju plošni poljodjelski sa šumovitim oblicima, odnosno vodnim površinama ribnjaka Jelas, te ga mnogi smatraju najposebnijim dijelom Hrvatske. Ribnjaci Jelas su posebni ornitološki rezervat koji se smatra pravim malim rajem za ptice, mnoge vrste kao što su gakovci, žličarke, sive guske, žute i bijele čaplje tamo su našle svoje stanište i tamo se gnijezde i uživaju u svom prekrasnom domu. (Web stranica Općina Bebrina)

Polja koja se nalaze u okolici ribnjaka su hranilišta ždralova, okolne šume gnjezdilišta su crne rode. Osim pticama, Jelas polje dom je i mnogobrojnim vodozemcima kao što su razne žabe, a mogu se naći i šišmiši i vidre te barska kornjača i vretence. Sve one životinje koje vole vodu i ovakva staništa svoj su dom pronašla ovdje na prostranom području Jelas polja. Jelas polje proglašeno je međunarodno važnim područjem za ptice ili tako zvano IBA područje. (Web stranica Općina Bebrina)

Upravo zbog izobilja životinjskih vrsta i prirodnog bogatstva ovog području, institut prirodnih vrijednosti je vrlo dobra investicija, također i za razvoj poduzetništva i pri tome doprinijeti će povećanju turističkih atrakcija.

Slika 6. Prikaz Vidikovca

Izvor: Službena web stranica „Adrenalinska šuma Bebrina; Dostupno na: <https://www.adrenalinska-suma-bebrina.hr/galerija-fotografija/>

Vidikovac je ostvaren na dobroj lokaciji, upravo zbog prirodnog krajolika koji se nalazi na tom području, kao što su brojne šume i ribnjaci. Ovo područje privlači brojne ribiče, šetače, bicikliste i ostale rekreativce, ljubitelje prirode i životinja (s obzirom da na ovakvom prostoru postoji obilje biljnih i životinjskih vrsta). Prostor je dobro iskorišten jer je u središtu prirodnog krajolika napravljeno mjesto za odmor, bicikliranje, šetanje, te najvažnije boravak u prirodi.

Također su još izgrađeni brojni tematsko-edukativni parkovi, poučne staze i odmorišta, osmatračnice i nadstrešnice, postavljene su informativne ploče na raznim područjima. Cilj je podići svijest o očuvanju okoliša, povećati posjećenost i posjetiteljima dočarati ljepotu slavonskih šuma i brojnih domaćih i divljih životinja.

Ta područja uveličavaju ljepotu slavonskog krajolika i daju naglasak prirodnom izobilju što doprinosi adrenalinskom parku i drugim turističko poduzetničkim pothvatima u budućnosti koja će se stvarati.

Slika 7. Odmorište u općini Bebrini

Izvor: Službena web stranica „Općina Bebrina“; Dostupno na: <https://www.bebrina.hr/realiziran-projekt-odmoriste-dubocac/>

U sklopu raznih tematskih parkova, ovakvih odmorišta, poučnih staza postoji plan da se restrukturira područje Dubočac koje je smješteno uz rijeku Savu, u cilju da se stanište preuredi i iskoriste prirodna bogatstva rijeke i sadržaj koji ona nudi, to bi bio izvrstan sadržaj pridodan svim dosadašnjim turističkim atrakcijama, posjetitelji bi imali više mogućnosti i svoj boravak na ovom području bi produžili na duži period. Neki od konkretnih planova su: stvoriti biciklističku rutu uz Savu, prostor za kamp i turistički brod. Dodati ovakav sadržaj uz sav prethodni je velik pomak za razvoj prostora i zajednice. Uz sve to cilj je očuvanje i zaštita prirodnog okoliša. U svrhu poduzetništva omogućilo bi jačanje postojećih poduzeća, isto tako pokreće mogućnost pokretanja novih pothvata i umrežavanja, opširniji turistički sadržaj omogućiti će veću poduzetničku ponudu od domaćih proizvođača i poduzetnika. Vidikovac trenutno nije poduzetnički pothvat, ali plan je u budućnosti pomoću instituta za životinje ostvariti pothvat.

6.5. Obrti

Ujedno postoje i trgovačka društva osnovana, njih je svega nekoliko. Jedan od uspješnijih trgovačkih društava je trgovina „Dika“ koja posluje više od 20 godina i bavi se proizvodnjom, dizajniranjem i prodajom raznih kreativnih proizvoda, poklona, tiskanjem i slično.

Valjalo bi istaknuti da je vidljiv pomak u broju osnovanih obrta, poduzeća i slično, trenutno ljudi pokreću dodatne poslove. Nekadašnji trend obavljanja djelatnosti koje nisu registrirane prolazi i ljudi se ohrabruju i odvažuju pokrenuti svoje poslove kako bi stvorili veći prihod sebi i svojoj obitelji. Poneki su se vratili iz stranih zemalja i uvidjeli da i ovdje mogu ostvarivati iste novčane prihode kao i tamo samo ovdje su se odlučiti preuzeti stvar u svoje ruke i pokrenuti vlastite poslove.

Jedan od osnovanih obrta koji je zainteresirao lokalnu zajednicu je obrt za čuvanje djece. Općina je prenamijenila prostor za boravak djece, isto tako napravila i dječje igralište, prostor za konferencije, sastanke. Upravo je općina pomogla u sufinanciranju i pokretanju ovog obrta jer je namjena zadržati mlade obitelji i ponuditi sadržaj za djecu. Na području općine djelovalo je 117 obrta od početka djelovanja samouprave, trenutno u 2024. godini je 42 obrtnika, neki od njih su obrti za poljoprivredu i poljoprivredne usluge, autoprijevoznici, djelatnosti vezane za čišćenje, za catering, slastice i ostale vrste hrane, klesarski obrt i obrti za servise itd. Prema navedenim djelatnostima, najviše je poslovnih subjekata koji se bave poljoprivredom, prerađivačkim proizvodima, trgovinom, ugostiteljstvom i prijevozom. Usluge i proizvodi su razni, valjalo bi još istaknuti da postoje obrti za uređenje krajolika, za proizvodnju opreme u pčelarstvu (postoji 5.-10 prirodnih proizvođača meda), grafička djelatnost, ugradnja stolarije itd. (Preglednik obrtnog registra Republike Hrvatske 2021. Dostupno na: <https://pretrazivac-obrta.gov.hr/pretraga>)

6.6. Obiteljska poljoprivredna gospodarstva

Tradicija Slavonije i povijest se temelji na poljoprivrednoj proizvodnji stoga i postoji značaj broj otvorenih OPG-ova. Jedan od uspješnijih obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava je OPG Kolesarić koje je osnovano 2002. godine, trenutno broji pet zaposlenih osoba, vlasnik je Miro Kolesarić koji posao obavlja sa svojim sinovima i ostalim članovima obitelji. Ovo poljoprivredno gospodarstvo u 2023. godini nalazilo se na 251. mjestu po ukupnom prihodu, na 640. mjestu po zaposlenicima i na 117. mjestu po dobiti razdoblja od ukupno 3.900 subjekta u području djelatnosti A – poljoprivreda, šumarstvo i ratarstvo. (Fina 2024.) Uz pomoć fondova Europske Unije i Programa ruralnog razvoja, proširili su svoje poslovanje i postali jedni od većih svinjogojaca u Slavoniji, također su i modernizirali sustav pomoću navedenih fondova. Prvi značajnija pomoć je došla od europskog prepristupnog fonda SAPAR, koji je usmjeren na ruralni razvoj, napredak u poljoprivredi, otvaranje novih radnih mjesta, poboljšanje kvalitete života ruralnog stanovništva itd. Nadalje je pomoć došla iz IPARD programa, što je definitivno omogućilo djelovanje u 5 objekata dviju modernih farmi na prostoru Šumeća i Dubočac. Temelj poslovanja je svinjogojstvo, a svinje uglavnom prodaje mesoprerađivačima i klaonicama, te izvozi van Hrvatske za Italiju i Srbiju. Od 2018. godine surađuju sa Kauflandom, koji je postao jedini njihov otkupitelj, isključivo zbog prirodne prehrane svinja sa svojim uzgojenim žitaricama sa područja Općine Bebrine, bez uporabe GMO-a. (Večernji list 2018.)

6.7. Osvrt na poduzetničko okruženje

Promatranjem općine Bebrine kao jedinice lokalne samouprave koja sudjeluje u poduzetništvu, može se zaključiti da općina donosi promjenu i razvoj u svojem okruženju i na širem području. Ulaganjem u projekte kao što su adrenalinska šuma, projekt zapošljavanja žena, osnivanje komunalnog poduzeća i razvoj gospodarske zone, stvara se temelj za daljnje projekte i uspjehe, te poticanje poduzetničkog okruženja. Općina obnavlja i stvara bolju infrastrukturu u selima, povezujući ih i olakšavajući umreženost i bržu dostupnost, kako između naselja tako i s gradom. Također ulaže u izgled prirodnog krajolika kojim želi privući ljude u prirodu i stvoriti odgovorno turističko područje. Ne samo da uređuju područja koja su turistička, već i ona teže dostupna mjesta koja se mogu

iskoristiti za poljoprivrednu djelatnost. Doprinos poduzetništvu stvara blizina granice, autoceste i luke, što općini Bebrini daje puno širi značaj.

Napredak se mora gledati s objektivne strane, jer se radi o maloj općini koja trenutno ne broji ni 3000 stanovnika i nema uvjete da se sve obnovi odjednom i stvori ogroman pothvat kojim bi zaposlila sve ljude s tog područja. Uvelike pomažu Europski fondovi i svi projekti unutar Hrvatske koji nude mogućnost financiranja i novčane potpore za razvoj novih inovacija i usluga. Na temelju tih sredstava već su sada u procesu stvaranja i u budućnosti se planiraju stvoriti vrijedne investicije. Također postoji mogućnost umrežavanja sa stranim investitorima koji ovdje vide velik poticaj za razvoj svojih poslova koji dodatno doprinosi gospodarskom razvoju.

Zbog svih ulaganja promjene su vidljive, stvara se pozitivan učinak i na ljude, postaju sretniji i zadovoljniji svojom zajednicom. Što se veći napredak stvori u zajednici, ljudi će manje odlaziti iz sela, a više će se vraćati u svoje domove i nastavljati svoje živote. Više će se zapošljavati na području općine u postojećim i budućim poduzećima i obrtima.

U daljnjem poslovanju pokrenut je proces stvaranja i otvaranja restorana uz adrenalinsku šumu gdje bi svi posjetitelji imali mjesto za odmor i okrpju poslije adrenalinskih aktivnosti, restoran ne bi bio u vlasništvu istog društva kao i adrenalinska šuma. Restoran na takvom području predviđa velik uspjeh i posebice je koristan za lokalnu zajednicu sa ovoga prostora, povećat će zadovoljstvo ljudi koji žive na ovom području, a isto tako i posjetitelja. Definitivno da će privući veći broj ljudi što znači i potrebniji broj ljudskih resursa na tom području. Općina Bebrina se zalaže da postane turistički atraktivno mjesto, uz sve navedene projekte, očekuju se u budućnosti i druge investicije kao što su vinski podrum, izgradnja jezera i sadržaja uz jezero, vožnja brodom i slično. Također, u planu su i smještajni kapaciteti koji bi u tom smjeru bili potrebni.

Nadalje, potrebne su radionice i edukacijski seminari u smislu pokretanja obrta, trgovačkih društava, stvaranja proizvoda i usluga, financiranja i vođenja poduzeća, te na taj način više poticati svoje mještane jer ima već dosta ljudi koji su pokrenuli svoje tvrtke i obrte, stoga ih samo treba nastaviti poticati i biti im podrška u tome. Edukacijama takvog sadržaja mogu pomoći drugima koji razmišljaju o tome, a možda nisu dovoljno hrabri za

to. Idealno bi bilo iskoristiti lokalni info centar za mlade putem kojeg bi se mogao oglašavati sadržaj za poduzetnike i općenito korisne informacije. Već postoji velik broj obrtnika, te bi bilo dobro umrežiti poslovanje svih njih i da zajedno stvaraju koristi i rastu, to bi stvorilo još bolje poduzetničko okruženje.

Osim što općina nudi poslovni prostor, razvoj gospodarske zone je idealno mjesto i prilika da se privuku strani investitori na ovo područje koje bi zadovoljilo njihove potrebe. Ljudi bi bili više i zainteresiraniji da pokrenu svoje organizacije i umreže se i time bi doprinijeli razvoju općine i poduzetničke slike.

Važno je istaknuti da općina ulaže u kulturu ovog područja i da ju želi očuvati i zaštititi kroz projekte financiranja kulturnih društava i crkava koje su izvor značajne povijesti za ovo područje Slavonije, također kroz razna dešavanja i manifestacije oni pokušavaju privući druge ljude i prenijeti im svoj trag. Na takav način se promiče kultura, vjera i tradicija ovog područja. Također, želi se očuvati tradicija obiteljskih gospodarstava i domaća proizvodnja, te standardno obrađivanje prirodne površine.

Moraju se uzeti u obzir lokalni ekonomski, socijalni, kulturni i okolišni aspekti kako bi se zajednica pokazala održivom i kako bi se stvarali resursi za daljnje uspjehe. Broj evidentirano nezaposlenih osoba na području općine u prosjeku iznosi 240 osoba, od čega je nešto više žena, 55%. Tome broju pridonosi relativno velik broj osoba bez škole (niti osnovno obrazovanje), koji pripadaju skupini teško zapošljivih osoba. Sličnu strukturu nezaposlenosti imaju i ostale jedinice lokalne samouprave. Upravo projekti usmjereni na zapošljavanje žena na ovom području su važni kako bi se ovi pokazatelji nezaposlenosti smanjili. Na taj segment utječu i obrti koji su usmjereni obavljanju poslova koje te žene mogu odrađivati. Slijedeća tablica će prikazati pokazatelje koji su prethodno navedeni u obliku analize prema snagama, slabostima, prilikama i prijetnjama. U analizu su uključena ključna područja za razvoj poduzetničkog okruženja kao što su infrastruktura, izobrazba i kretanje stanovništva, prirodno okruženje, lokalni prosperiteti i slično.

Tablica 5. SWOT analiza poduzetničkog okruženja

SNAGE	SLABOSTI
<p>Raznolikost i očuvanost prirodnih resursa. Obilje poljoprivrednih površina. Razvijena poljoprivreda. Proizvodnja autohtonih, ekoloških i tradicionalnih proizvoda. Turistički resursi (adrenalinska šuma, vidikovac, ribnjaci, i dr.) Preduvjeti za razvoj športskog, biciklističkog, ruralnog, seoskog turizma (biciklističke staze, šetnice, restoran) Raznolika ponuda uslužne djelatnosti (građevinske usluge, prijevoz..) Cestovna povezanost, lokacijska blizina. Rast i raznolikost trgovačkih društava.</p>	<p>Needuciranost i nedovoljno korištenje prilika koje nude fondovi Europske Unije. Nedovoljno brendiranje i zaštita nematerijalne i materijalne baštine. Nepostojanje turističke zajednice. Iseljeno stanovništvo i napušteni domovi. Nedovoljna financijska podrška lokalne samouprave prema lokalnim poduzetnicima. Nedovoljna suradnja postojećih poduzetnika. Pasivnost lokalnog stanovništva i nedostatak poduzetničkog duha. Nezadovoljavajuća strategija poduzetničkih aktivnosti, nedostatak savjetodavne potpore.</p>
PRILIKE	PRIJETNJE
<p>Izrada strategije razvoja turizma. Rastući trend dolaska turista. Aktivniji rad udruga, info centra, pokretanje gospodarske zone. Umrežavanje sa stranim investitorima. Mogućnost ulaska domaćih i stranih investitora u gospodarsku zonu. Promoviranje kulturnog i tradicijskog sadržaja.</p>	<p>Razvoj konkurentne ponude u okruženju. Iseljavanje stanovništva, posebice visokoobrazovnih. Klimatske promjene. Onečišćenje okoliša.</p>

Izvor: samostalna izrada autorice prema Strateškom planu razvoja turizma Općine Bebrine, https://www.bebrina.hr/wp-content/uploads/2020/02/Strate%C5%A1ki-plan-razvoja-turizma-Op%C4%87ine-Bebrina_FINAL.pdf

6.8. Osvrt na primjenu društveno odgovornog poslovanja u aktivnostima općinske uprave

Analizom dimenzije društvene odgovornosti, općinska uprava je uključena u život svoje lokalne zajednice jer stvara koristi i dobrobiti na razne načine. Prema društvu nastoji djelovati pozitivno i stvarati promjene koja su načela DOP-a. Važan je odnos i kvaliteta života stanovnika, to im se i želi omogućiti na što bolji način.

Prema podacima Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, s obzirom na izvještaje prethodnih godina može se zaključiti da se broj nezaposlenih sve više smanjuje iz godine u godinu, tu se vidi blagi pomak, no na taj broj utječe i iseljavanje stanovništva što ne predstavlja dobar utjecaj. Sve je veći broj pokretanja poslova, samozapošljavanja, otvaranja jednostavnih dioničkih društava. Puno ljudi se bavi obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvom.

Zaštita potrošača i osiguranje kvalitetnog nabavnog lanca predstavlja jedan od suvremenih trendova u društveno odgovornom poslovanju. U općini bi se to moglo ostvariti putem zelene tržnice. Na ovom području postoji veliki broj obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava s naglaskom na prirodni uzgoj hrane i životinja. Ljudi već sada međusobno surađuju, ali bi zelena tržnica omogućila povećanje opsega uzgoja i prodaje. Kada bi se na nivou cijele Hrvatske investiralo u domaću proizvodnju i prodaju stoke, biljaka, voća i povrća, hrvatski poljoprivrednici bi puno bolje živjeli. Slavonija, koja je većinski orijentirana na poljoprivredu, trpjela bi manje štete od negativnih efekata reformi koje ugrožavaju njena prirodna bogatstva.

Projekti koji se provode u općini u posljednje vrijeme doprinijeli su razvoju gospodarstva, povećanju broja zaposlenih, boljih odnosa u zajednici i drugo. Utjecaj na društvenu dimenziju najviše je stvorio projekt zapošljavanja žena starije dobi koje su duži vremenski period na tržištu rada, projekt ne samo da je pridonjeo kvaliteti njihova života, tu su i osposobile se za rad kao njegovateljice. Također je projekt utjecao na život starijih osoba koje su same i za koje se nema tko brinuti, njima je pružena pomoć koju do sada nisu imali i omogućen im je ostanak u svojim domovima uz besplatnu brigu i njegu tokom dana.

Na području općine postoji nekoliko manjina, najutjecajnija je ukrajinska nacionalna manjina koja radi na očuvanju svoje tradicije i kulture, organizira raznovrstan sadržaj i manifestacije u kojim Općina pomaže i sponzorira njihovo djelovanje. Jedan od ciljeva u kojima je općina uspjela je smanjenje podjela između društva i smanjenje nejednakosti. Uključuje lokalnu zajednicu u brojne aktivnosti koje se organiziraju na području Općine, kao što su predavanja, tematske zabave, sajmovi...

Ekonomski rast je sve prisutniji ne samo kroz nova poduzeća, obrte i obiteljska poljoprivredna gospodarstva koja se otvaraju na tom području, već i kroz projekte i poduzeća pokrenuta od strane lokalne samouprave. Važno je podržati sve postojeće poduzetnike u njihovim naporima i potaknuti ih na ekonomsku održivost. Cilj nije samo ostvarivanje što većeg profita, već i pravilna upotreba tog profita za dobre svrhe, kao što su jednaka plaća, plaćanje poreza državi, fleksibilno radno vrijeme, veća sloboda zaposlenicima, obuka radnika, i slično. Mnogim organizacijama, uključujući lokalne samouprave, nedostaje ovaj segment jer se još uvijek oslanjaju na zastarjele metode poslovanja. Općini Bebrina je također potrebna implementacija ovakvog načina poslovanja kako bi postizala još bolje rezultate. Ekonomskom rastu pomažu Europski fondovi i sufinanciranja koja omogućuje država i ministarstvo. Korištenje raznih izvora financiranja omogućava zajednici i općini veći uspjeh na tržištu i mogućnost rasta.

Prema okolišu, zajednica ne provodi sve standarde društveno odgovornog poslovanja (DOP), ali nastoji postupno napredovati u tom smjeru. Iz svojeg proračuna izdvajaju sredstva za ulaganje u ekološke projekte (saniranje deponija, širenje opreme za održavanje okoliša, pročišćavanje zapuštenih prostora), a također koriste sredstva iz Europskih fondova i sufinanciranjem ministarstva za ulaganje u uspostavu ekološke mreže. Primjerice nabavom komunalne opreme uz pomoć Ministarstva prostornog uređenja, graditeljstva i državne imovine, moći će se lakše održavati okoliš. Osnivanjem komunalnog poduzeća, općina preuzima odgovornost za zaštitu okoliša i ulaganje u očuvanje prirode i krajolika. Zapuštenost prostora predstavlja jedan od problema na ovom području, jer je dosta neiskorištenih površina koje propadaju i zarastaju, često služeći kao smetlišta. Sve više se ti prostori čiste, obnavljaju i koriste na bolje načine.

S obzirom na broj pokrenutih poduzetničkih pothvata, općina bi trebala ponuditi konkretna rješenja za odlaganje otpada i održivost, te više promovirati ovu temu unutar lokalne zajednice. Dosadašnji projekti često su bili usmjereni na rekonstrukciju prirodnih područja, a ulaganje u tematske edukativne parkove potiče ljude na informiranje, učenje o biološkoj raznolikosti i posjećivanje ovih krajeva. Zelenih površina su prostrane u općini, a budući da se radi o slavonskom kraju, tu su brojne oranice i šume. Važno je nastaviti raditi na očuvanju zelenila kako bi se osigurala dugoročna održivost i očuvanje prirodnih resursa. Dosta površina oranica je u vlasništvu države, te putem općine se to daje poljoprivrednicima u zakup, to je dobar način da se podrže poljoprivredna gospodarstva, ali i da se potakne korištenje obradivih površina. U Glasniku Općine Bebrine 2022. godine navode da je dano u zakup 1.172,7854 ha poljoprivrednog zemljišta od ukupno 1.463,3083 ha, a po novijim informacijama ostvareni prihodi od zakupa zemljišta za 2022. godinu su 53 100 eura. Postoji i zakup zemljišta za ribnjake. Važno je istaknuti da se svake godine provodi analiza tla oranica kojom je cilj poboljšati stanje tla i obnoviti zemlju za buduće usjeve, projekt se naziva „Kontrola plodnosti tla na poljoprivrednim gospodarstvima“. Osim toga, općina ima mobilno reciklažno dvorište koje omogućava građanima pravilno odlaganje otpada u skladu sa zakonskom regulativom o održivom gospodarenju otpadom. Ove inicijative pokazuju posvećenost općine očuvanju okoliša i podršci lokalnoj poljoprivredi, istovremeno potičući ekološki odgovorno ponašanje.

Jedan od zanimljivih projekata koje općina provodi je „Interaktivna zaštita prirode i okoliša“. Prema odluci općine, cilj ovog ulaganja je povećanje standarda i kvalitete života građana. Projekt potiče korištenje informacijsko-komunikacijskih tehnologija (IKT) od strane građana radi održivog razvoja i prilagodbe klimatskim promjenama. Glavne aktivnosti u okviru ovog projekta uključuju: edukacije o održivom razvoju i klimatskim promjenama, organizacija održivog prometa kako bi se smanjio negativan utjecaj na okoliš, povećanje energetske učinkovitosti i uštede energije i energenata, zaštita okoliša putem smanjenja štetnih emisija i otpada. Ovaj projekt nastoji osnažiti zajednicu i pojedince, te im omogućiti da aktivno sudjeluju u zaštiti prirode i okoliša koristeći suvremene tehnologije i pristupe održivom razvoju. Na taj način, općina radi na dugoročnom unapređenju kvalitete života svojih građana i očuvanju prirodnih resursa.

Mogućnost koja se još može dodati za poboljšanje sustava poslovanja je dublji i opsežniji program održivog razvoja. Primjenom takvog programa, poduzeća bi mogla rasti i razvijati se u skladu s pravim vrijednostima. Lokalna zajednica trenutno dobro funkcionira u smislu društveno odgovornog poslovanja, s obzirom na svoju veličinu i prostranost, ali postoji prostora za poboljšanje. Jedan od načina za poboljšanje djelovanja lokalne zajednice i poduzetnika na ovom području je povećanje broja edukacija, seminara i radionica, općenito o poduzetništvu i društveno odgovornom poslovanju. Ovi programi bi pomogli ljudima da bolje razumiju i primjene ove koncepte. Idealno bi bilo kada bi općina preuzela mjere društveno odgovornog poslovanja i na taj način poticala i druge subjekte na tom području da slijede njihov primjer. Informiranost građana o ovako važnim temama je često nedovoljna, te nemaju uvid u ono što se događa i provodi. Mala je informiranost o održivom razvoju i odgovornom poslovanju u lokalnoj samoupravi. Stoga, bolje informiranje i edukacija građana i poduzetnika o ovim temama značajno bi doprinijelo unaprjeđenju lokalne zajednice.

ZAKLJUČAK

Poduzetništvo predstavlja ključnu gospodarsku aktivnost koja značajno doprinosi razvoju lokalnog, regionalnog i nacionalnog gospodarstva. Njegov utjecaj se očituje kroz povećanje proizvodnje, međunarodnu razmjenu, rast konkurentnosti, povećanje broja zaposlenih, te pozitivan utjecaj na bruto domaći proizvod. Ovaj rad se fokusira na poduzetničke aktivnosti kroz prizmu društveno odgovornog poslovanja.

Jedna od najvećih prepreka u razvoju poduzetničkih aktivnosti je nestalnost tržišta i nesigurnost u vezi s nepredvidivim događajima, što obeshrabruje poduzetnike. Stoga je potrebno regulirati i obnoviti cijeli sustav, pružajući veću podršku i sigurnost poduzetnicima kako bi se lakše nosili s nepovoljnim situacijama. Razvoj jedinica lokalne samouprave usko je povezan s razvojem gospodarstva. Kako bi lokalna samouprava bila bolja i razvijenija, mora ulagati u razvoj poduzetništva, kao i u kvalitetu života, ekološko očuvanje i ekonomski rast. Dobro razvijena poslovna strategija može motivirati ljude da ostanu u svojim lokalnim zajednicama, ulažući u njihov razvoj. To se može postići kroz održive programe, društvenu odgovornost, korporativnu filantropiju i slične inicijative. Ako se lokalna samouprava više trudi oko svoje zajednice, lokalna zajednica će uzvratiti jednakim trudom. To stvara dobrobiti za obje strane, a rezultira smanjenjem iseljavanja i odlaska ljudi u druga mjesta. Ljudi će ostajati u područjima gdje su njihovi korijeni, šireći svoje obitelji i doprinoseći lokalnom razvoju. U vremenu kada je trend iseljavanja prema gradovima sve prisutniji, mora se pronaći način da se ljudi zadrže u svojim zajednicama, jer će u suprotnom lokalne samouprave propadati.

Iz analize provedene u diplomskom radu može se zaključiti kako se općina Bebrina kreće u razvojnom poduzetničkom smjeru, uvodi nove stvari za svoju zajednicu isto tako i za druge ljude, postaje turistički atraktivnom i ulaže u povećanje zaposlenosti i u sav sadržaj kojim bi mogla upotpuniti lokalnu samoupravu. Takva manja općina sa malim brojem stanovnika ima popularne atrakcije. Na dobar način se povezuje infrastrukturno što je izrazito važno jer se nalazi na lokaciji koja nije baš prolazna i usputna, stoga ovakve atrakcije će privući veći broj ljudi na ovo područje. Svake godine povećava broj zaposlenih što izrazito doprinosi lokalnoj zajednici i stvara bolje uvjete za život. Sve se više stvara

poduzetničko okruženje kroz gospodarsku zonu i sve prethodne projekte koje su navedeni, a najvažnije vidi se povećani broj otvorenih poduzetničkih pothvata. U skladu sa svojim, zakonskim i materijalnim mogućnostima općina Bebrina napreduje kao jedinica lokalne samouprave.

Važno je da se putem društveno odgovornog poslovanja stvara vrijednost za sve sudionike, lokalnu zajednicu, članove, zaposlene i druge, također je važno da DOP postane središte poslovanja. Primjenom navedenoga, ne ostvaruje se samo kratkoročni uspjeh, već se gleda dugoročno na utjecaj koji se stvara.

POPIS LITERATURE

Knjige:

1. Drucker, P. F. *The Effective Executive*, Herper & Row, New York, 1996.
2. Kolaković, M. *Poduzetništvo u ekonomiji znanja*, Sinergija, Zagreb, 2006.
3. Kotler, P. i Lee, N. *Društveno odgovorno poslovanje- Suvremena teorija i najbolja praksa*, M.E.P., Zagreb, 2019.
4. Kuvačić, N. *Biznis-plan ili poduzetnički projekt*, Beretin, Split, 2010.
5. Kuvačić, N. *Poduzetnička biblija*, Beretin, Split, 2005.
6. Škrtić, M. i Mikić, M. *Poduzetništvo*, Sinergija, Zagreb 2011.
7. Škrtić, M. *Osnove poduzetništva*, Mikrorad, Zagreb, 2002.
8. Tubić, D. Bakan, R. Ciriković, E. Tolušić, E. Špeh, I. *Uvod u poduzetništvo // Uvod u poduzetništvo / Bedeković, Vesna (ur.) Visoka škola za menadžment u turizmu i informatici u Virovitici*, 2016.
9. Vuković, I. *Ekonomika poduzetništva u hotelijerstvu*, Dalmatina, Zagreb, 1999.

Znanstveni i stručni radovi:

1. Antić, T. *Priručnik za članove predstavničkih tijela jedinica samouprave*, Udruga općina u Republici Hrvatskoj, Zagreb, 2008. URL: <https://stari-grad.hr/media/document/3/prirucnik-za-clanove-predstavnickih-tijela-jedinica-samouprave.pdf>
2. Brunčić, D. *Lokalna samouprava – hrvatska i nizozemska iskustva*, Hrvatski institut za lokalnu samoupravu, Osijek, 2001. URL: <https://hrcak.srce.hr/file/291289>
3. Dračić, I. *Poslovanje poduzeća i poduzetničko okruženje*, Hrvatski zavod za zapošljavanje, Varaždin, 2012.
4. Matešić, M. Pavlović, D. Bartoluci, D. "Društveno odgovorno poslovanje", VPŠ Libertas, Zagreb, 2015.

5. Halkier, H. *Regionalne razvojne agencije: europski trendovi i iskustva*, U: Zbornik radova 1. međunarodne konferencije o regionalnom razvoju, Agencija za razvoj Firat, Turska, 2011.
6. Klarić, M. *Izvršna tijela u lokalnoj samoupravi - komparativni primjeri i Hrvatsko iskustvo*, Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu, 2017. URL: <https://hrcak.srce.hr/file/282846>
7. Lozina, D. Jagnjić, J. *Razvoj lokalne samouprave u Republici Hrvatskoj*, Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu, 2021. URL: <https://hrcak.srce.hr/file/374059>
8. Jelavić, A. Ravlić, P. Starčević, A. Šamanović, J. *Ekonomika poduzeća*, Ekonomski fakultet Zagreb, 1995.
9. Jambreč, I. Penić, I. *Upravljanje ljudskim potencijalima u poduzećima –ljudski faktor, motivacija zaposlenika kao najvažniji čimbenici uspješnosti poslovanja poduzeća*, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, 2008.
10. Osmanković, J. pregledni znanstveni članak 2004. URL: www.hrcak.srce.hr/file/41428
11. Martić, I. *Poduzetnik i poduzetničke osobine*, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, 2020. URL: <https://zir.nsk.hr/islandora/object/efos:3937/datastream/PDF/view>
12. Mlinar, Z. *Aspekti sociološke definicije komune*, Naše teme, VI /1962. URL: <https://hrcak.srce.hr/file/176073>
13. Ronta Kožul, I. *Uloga jedinica lokalne samouprave u razvoju gospodarstva*, Sveučilište u Rijeci, 2023., URL: <https://zir.nsk.hr/en/islandora/object/fthm%3A4592/datastream/PDF/view>
14. Šipić N. *Osnove poduzetništva*, Poslovno veleučilište Zagreb, 2024. URL: <https://pvzg.hr/wp-content/uploads/2024/02/Osnove-poduzentistva-1.-izdanje.pdf>

15. Kruhek B. *Tehnološki parkovi u Hrvatskoj*, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, završni rad, 2019. URL: <https://repozitorij.unipu.hr/islandora/object/unipu%3A5241/datastream/PDF/view>
16. Učilište Studium-ustanova za obrazovanje odraslih, *Izvori financiranja start up poduzeća*, Grad Vukovar, 2015. URL: https://vgz.hr/wp-content/uploads/2022/BIC_2_Izvori_financiranja_start_up_poduzeca.pdf
17. Vitolić, V. *Poduzetničko okruženje u Republici Hrvatskoj*, Veleučilište u Požegi, 2016. URL: <https://repozitorij.vup.fttr.hr/islandora/object/vup:111>
18. Žanić, V. *Poslovni plan poduzetnika*, Ministarstvo gospodarstva RH, Zagreb, 1999. URL:
19. Vujić, V. *Poduzetništvo i menadžment u uslužnim djelatnostima*, Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu, Opatija, 2010. URL: file:///C:/Users/koris/Downloads/poduzetnistvo_i_menadzment_u_usluznim_djelatnostima_ocr.pdf

Internetske stranice:

1. Adrenalinska šuma Bebrina, URL: <https://www.adrenalinska-suma-bebrina.hr/>
2. Centre for Social Entrepreneurship and Development, „Social Entrepreneurs and Traditional Entrepreneurs: A Comparative Analysis“ 2023. URL: <https://csedvit.medium.com/social-entrepreneurs-and-traditional-entrepreneurs-a-comparative-analysis-354ce19242ea>
3. Bekom d.o.o. 2024. URL: <https://bekom.hr/>
4. Grad Slavonski Brod, URL: <https://www.slavonski-brod.hr/>
5. Hrvatska gospodarska komora – HGK, definicija DOP-a, dostupno na: <https://dop.hgk.hr/>
6. NetHub akcelerator 2024. URL: <https://nethub.hr/>

7. Step Ri znanstveno-tehnologijski park Sveučilišta u Rijeci d.o.o. 2024. URL: <https://www.step.uniri.hr/>
8. Hrvatski zavod za zapošljavanje 2022. URL: <https://www.hzz.hr/statistika/>
9. Državni zavod za statistiku, URL: <https://dzs.gov.hr/>
10. Općina Bebrina, URL: <https://www.bebrina.hr/>
11. Meridian 16 Business Park, URL: <https://www.meridian16.hr/>
12. Osnovna škola Antun Matija Reljković Bebrina, URL: <http://os-amreljkovic-bebrina.skole.hr/>
13. Hrvatski poslovni savjet za održivi razvoj 2023. URL: <https://hrpsor.hr/hrio>
14. Oboidhe P., „The 5 Stages of Entrepreneurship“, HubSpot, 2023. URL: <https://blog.hubspot.com/sales/stages-of-entrepreneurship>
15. Partnerstvo za razvoj, Partnersko vijeće za tržište rada, Hrvatski zavod za zapošljavanje, Krapina, 2023. URL: <http://www.partnerstvo-razvoj.net/hr/poduzetnistvo/osnove poduzetnistva/poduzetnistvo-i-poduzetnik/>
16. Poduzetničko okruženje, Srednja strukovna škola Josip ban Jelačić Sinj, URL: <http://ss-strukovna-banajosipajelacica-sinj.skole.hr/upload/ss-strukovna-banajosipajelacica-sinj/newsattach/837/4. PODUZETNICKO OKRUZENJE.pdf>
17. Program ukupnog razvoja Općine Bebrine 2016., URL https://www.bebrina.hr/wp-content/uploads/2017/07/program_ukupnog_razvoja_opcine_bebrina_2015-2020_ab2017.pdf
18. Poduzetnički centar Krapinsko-zagorske županije, URL: <https://poduzetnickicentar-kzz.hr/>
19. Razvojna agencija Grada Slavenskog Broda 2019. URL: <https://ra-sb.hr/>
20. Strateški plan razvoja turizma Općina Bebrina 2022. godina, dostupno na: https://www.bebrina.hr/wp-content/uploads/2020/02/Strate%C5%A1ki-plan-razvoja-turizma-Op%C4%87ine-Bebrina_FINAL.pdf.

21. Statut Općine Bebrine 2018. URL: <https://www.bebrina.hr/wp-content/uploads/2020/02/Statut-op%C4%87ine-Bebrina.pdf>
22. Strateški plan razvoja turizma Općine Bebrine 2017.-2022., URL: https://www.bebrina.hr/wp-content/uploads/2020/02/Strate%C5%A1ki-plan-razvoja-turizma-Op%C4%87ine-Bebrina_FINAL.pdf
23. Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja RH 2024., dostupno na: <https://mingo.gov.hr/o-ministarstvu-1065/djelokrug/uprava-za-internacionalizaciju-6087/poduzetnicka-infrastruktura/7583>
24. Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije 2024. URL: <https://razvoj.gov.hr/o-ministarstvu/djelokrug-1939/nacionalni-programi-417/program-odrzivog-razvoja-lokalne-zajednice-2024/5489>
25. Ministarstvo pravosuđa i uprave Republike Hrvatske 2020. URL: <https://mpu.gov.hr/>
26. Ustav Republike Hrvatske, URL: <https://www.zakon.hr/z/94/Ustav-Republike-Hrvatske>
27. Preglednik obrtnog registra Republike Hrvatske 2021. URL: <https://pretrazivac-obrta.gov.hr/pretraga>
28. Registar udruga Republike Hrvatske 2020. URL: <https://registri-npo-mpu.gov.hr/#!udruge>
29. Zakon unapređenju poduzetničke infrastrukture; URL: <https://www.zakon.hr>
30. Večernji list, URL: <https://www.vecernji.hr/biznis/iz-fondova-eu-dobio-17-2-milijuna-kuna-1255873>
31. Fina, URL: <https://infobiz.fina.hr/tvrtka/poljoprivredno-gospodarstvo-kolesaric-vlasnik-miro-kolesaric/MBO-91804353>

POPIS SLIKA:

Slika 1. Faze u poduzetništvu

Slika 2. Karta općine Bebrine

Slika 3. Grb općine Bebrina

Slika 4. Zastava općine Bebrine

Slika 5. Adrenalinska šuma Bebrina

Slika 6. Prikaz Vidikovca

Slika 7. Odmorište u općini Bebrini

POPIS TABLICA:

Tablica 1. Vrste poduzetništva

Tablica 2. Podjela poduzetničke infrastrukture

Tablica 3. Udaljenost Općine Bebrine od ključnih prometnih čvorišta i urbanih središta

Tablica 4. Prirodno kretanje stanovništva Općine Bebrine

Tablica 5. Swot analiza poduzetničkog okruženja

POPIS GRAFIKONA:

Graf 1. Obilježja poduzetničkog okruženja

Graf 2. Stanovništvo staro 15 i više godina prema trenutnoj aktivnosti u Brodsko-posavskoj županiji i Općini Bebrina

SAŽETAK

Svrha ovog diplomskog rada je istražiti povezanost poduzetništva te društveno odgovorno poslovanje u teoriji i praksi. Provedeno je istraživanje u općini Bebrini i njezino kretanje u poduzetničkom smjeru.

Poduzetničko okruženje u današnjem svijetu postaje sve bitnije. Sve je veća podrška koja ide izvan financijskih sfera, uključujući savjetodavnu pomoć, pojednostavljenje poslovnih procesa, smanjenje administrativnih tereta, poticanje lokalne trgovine i slično. Hrvatska bi trebala prepoznati važnost poduzetničkog okruženja za razvoj gospodarstva.

Ključno za postizanje općih ciljeva je jačanje lokalnih i regionalnih samouprava kroz poticanje poduzetništva i gospodarstva. Lokalne samouprave trebaju služiti ne samo za uređivanje i nadzor lokalnih područja, već i za pružanje podrške i poticaja lokalnim poduzećima, jačanje zajednice te poticanje napretka kako za stanovnike tako i za samu lokalnu samoupravu.

Važno je integrirati principe održivosti u ekonomske, ekološke i društvene aspekte lokalnih zajednica kako bi se osiguralo dugoročno očuvanje resursa i kvalitete života. Manje općine poput Općine Bebrine i dalje imaju važnu ulogu u ovim inicijativama, ali za daljnji napredak bit će potrebna značajna ulaganja.

Ključne riječi: poduzetništvo, poduzetničko okruženje, lokalne samouprave, zajednica, društveno odgovorno poslovanje.

SUMMARY

The purpose of this thesis is to investigate the connection between entrepreneurship and socially responsible business in theory and practice. Research was conducted in the municipality of Bebrini and its movement in the entrepreneurial direction.

The entrepreneurial environment in today's world is increasingly coming to the fore, support is becoming steadily more important, not only financial but also advisory, simpler and easier use of business instruments, reduction of necessary processes and paperwork, local trade and similar. Following the example of other developed countries, Croatia should recognize the importance of the entrepreneurial environment and develop these areas as much as possible.

The key to achieving the general goals is the strengthening of local and regional self-governments through encouraging entrepreneurship and the economy. Local authorities should be used not only for regulating and monitoring the local area, but also for their support and encouragement of local businesses, strengthening communities and enabling progress for both the population and the local self-government. Through all this, it is necessary to add elements of sustainability to economic, ecological and social aspects in the local community and beyond. Smaller municipalities such as Bebrina still keep these things under their control but investment is still needed.

Key words: entrepreneurship, entrepreneurial environment, local self-governments, community, socially responsible business .